

**Universitat de les
Illes Balears**

Facultat de Filosofia i Lletres

Memòria del Treball de Fi de Grau

**Estratègies de (des)cortesía en el debat
parlamentari: anàlisi del debat de validació
del decret llei d'implantació del Tractament
Integrat de Llengües.**

Úrsula Perelló Saletas

Grau de Llengua i Literatura Catalanes

Any acadèmic 2015-16

DNI de l'alumne: 78218160J

Treball tutelat per Nicolau Dols Salas
Departament de Filologia Catalana i Lingüística General

S'autoritza la Universitat a incloure aquest treball en el Repositori
Institucional per a la seva consulta en accés obert i difusió en línia,
amb finalitats exclusivament acadèmiques i d'investigació

Autor		Tutor	
Sí	No	Sí	No
☒	☐	☒	☐

Paraules clau del treball:
pragmàtica, cortesía verbal, descortesía verbal, discurs parlamentari.

Índex de continguts

1. Introducció.....	3
2. Objecte del treball.....	3
3. Marc teòric: alguns conceptes clau de pragmàtica.....	3
3.1 La cortesia lingüística.....	6
3.1.1 Les nocions d'imatge de Brown i Levinson.....	6
3.1.2 La cortesia lingüística.....	7
3.1.3 La cortesia lingüística en el debat parlamentari.....	9
3.2 La ironia.....	10
3.3 El debat parlamentari.....	13
4. Metodologia.....	15
5. Contextualització.....	16
6. Anàlisi del corpus seleccionat.....	18
6.1 L'autoimatge: defensa i reforç.....	18
6.1.1 Enaltiment.....	18
6.1.2 Reparació de la imatge.....	21
6.2 La cortesia verbal.....	25
6.2.1 La cortesia convencional.....	25
6.2.2 Cortesia atenuadora.....	29
Estructures sintàctiques d'atenuació.....	29
Actes de parla indirectes amb preguntes retòriques.....	32
Apel·lació al coneixement compartit.....	32
6.2.3 Cortesia solidària.....	33
6.3 La descortesia verbal.....	35
6.3.1 Descortesia encoberta.....	36
Reforç de la pròpia imatge i desprestigi de la contrària.....	36
Crear incertesa i aixecar sospites.....	38
6.3.1 Descortesia oberta.....	40
La crítica directa.....	40
Acusacions i retrets.....	42
Desqualificació a la persona.....	43
Ridiculització.....	45
La repetició en enuncisats descortesos.....	47
La ironia.....	49
La metàfora.....	50
Preguntes de reforç a la contrargumentació.....	51
Falsedat en les declaracions de l'adversari.....	54
Ordres directes.....	57
7. Conclusions.....	58
8. Referències bibliogràfiques.....	60

1. INTRODUCCIÓ

Aquest estudi vol analitzar la importància del concepte d'imatge en els intercanvis comunicatius, i, per mostra, com gestionen els polítics la seva imatge en les intervencions als debats parlamentaris. Per això, examinarem els procediments de cortesia i descortesia lingüística en els actes de parla de la situació comunicativa coneguda com a debat parlamentari. Per a dur-ho a terme, hem analitzat un corpus format pel debat previ a la votació sobre la validació o derogació del Decret Llei 5/2013, de 6 de setembre, «pel qual s'adopten determinades mesures urgents en relació amb la implantació, per al curs 2013-2014, del sistema de tractament integrat de llengües als centres docents no universitaris de les Illes Balears (Escrit RGE núm. 9558/13)». Hem recuperat aquest debat dels Diaris de Sessions del Parlament de les Illes Balears, de dia 24 de setembre del 2013, des de la web del Parlament de les Illes Balears.

El treball s'estructura en els següents apartats: en primer lloc, n'hem exposat el marc teòric: els conceptes que vehicularan el treball són els principis de cortesia de Leech, els actes amenaçadors de la imatge, AAI¹, de Brown i Levinson, i la cortesia verbal de Haverkate, tot i que també resulta necessari parar atenció a alguns conceptes com la teoria dels actes de parla d'Austin i les estratègies cooperatives conversacionals de Grice. En segon lloc, hem analitzat les característiques pròpies del debat parlamentari. En tercer lloc, hem definit la metodologia seguida per a l'elaboració de l'estudi i hem contextualitzat el debat. Tot seguit, hem procedit a l'anàlisi dels materials seleccionats² i, finalment, n'hem extret les conclusions.

2. OBJECTE DEL TREBALL

Malgrat que l'objecte del debat parlamentari que hem analitzat té relació amb la política lingüística, especialment en l'àmbit de l'educació, no és objectiu d'aquest treball l'anàlisi de l'actuació del Govern Balear en matèria de llengua i educació. L'objectiu d'aquest treball és la identificació de les estratègies discursives que apareixen en un debat parlamentari i dels recursos en què se sustenten des del punt de vista de la pragmàtica.

---

1 Anomenats FTA per aquests autors: face-threatening acts.

2 Hem conservat les citacions de les intervencions dels parlamentaris tal com apareixen al document original.

3. MARC TEÒRIC: ALGUNS CONCEPTES CLAU DE PRAGMÀTICA

Més enllà de la literarietat dels enunciat que intercanvien un emissor i un receptor, hi ha diversos principis i condicions extralingüístics que regulen l'ús del llenguatge en la comunicació: interfereixen tant en la selecció d'un enunciat determinat per part de l'emissor com en la interpretació que en farà el destinatari. Pren importància, doncs, considerar també el context, la situació, el coneixement compartit entre els interlocutors i la identificació de referents.

Payrató (2010) observa com la distinció més bàsica que fa la pragmàtica és la de separar el contingut proposicional dels enunciat, el semàntic, de la seva força il·locutiva. Austin (1962) i Searle (1969) van proposar la teoria dels actes de parla, com una part de la teoria de l'acció humana: una enunciació és un acte, entès com a transformació de les relacions entre els interlocutors o amb els referents. Ambdós autors intenten analitzar les accions que duen a terme els parlants quan es produeix l'acte d'enunciació: Austin (1962) sosté que el llenguatge no només serveix per a descriure el món, sinó també per a fer coses, i, segons Searle (1969), “speaking a language is engaging in a (highly complex) rule-governed form of behavior”.

Austin va posar els fonaments conceptuals dels actes de parla (els actes que duem a terme a l'hora utilitzar el llenguatge) i els va classificar en *locutius* (construcció i realització de l'enunciat: pronunciació d'uns sons, tria del vocabulari, combinació a partir de formes sintàctiques, inclusió de referències...), *il·locutius* (enunciat entès com una acció humana: jurament, demanda, asseveració, que pot ser més reeixit o menys, però no es pot valorar en termes de veritat) i *perlocutius* (efecte que l'acció lingüística té en el destinatari). Cal destacar que ell es refereix als actes de parla verbals, tot i que la força il·locutiva també la podem trobar en el llenguatge no verbal (amb els *emblemes* o *gestos emblemàtics*), per la qual cosa Payrató (2010: 133) proposa reconsiderar la teoria d'Austin i parlar d'*actes comunicatius*. La *il·locució* és el procediment que ha despertat més interès entre estudiosos de la pragmàtica, pel fet que «connecta els elements estructurals (paraules, oracions) amb els fenòmens d'ús (la interpretació contextualitzada)» (Payrató, 81). Searle, continuador de l'obra d'Austin, va proposar una classificació dels actes il·locutius en cinc grups, però tanmateix no hi ha un criteri operatiu i efectiu que delimiti categories clares d'actes (Payrató, 2010).

Els actes de parla poden ser *directes*, si presenten una correspondència unívoca entre el contingut i la força il·locutiva, com ara una promesa “Et promet que arribaré d'hora” o una ordre “T'ordeno que arribis d'hora”, i *indirectes*, formats per enunciat als quals es pot atribuir una diversitat de forces il·locutives per la qual cosa cal seleccionar-ne una d'acord amb la situació. De fet, tal com observa Payrató (2010), podríem dir que, en realitat, en els *indirectes* trobam els dos

actes (un de directe i un d'indirecte). Per exemple, en el context d'una classe en què un alumne deixa la porta oberta i el professor li diu “Has deixat la porta oberta”, perquè la comunicació funcioni l'alumne hauria d'interpretar que es tracta d'una ordre indirecta, tot i que formalment també és una constatació.

Per altra banda, Payrató (2010) fa la distinció entre *actes literals* i *no literals* o *figurats*, segons la interpretació que n'ha de fer el receptor: al peu de la lletra o, per contra, amb una interpretació diferent de la que es derivaria directament del significat de les paraules enunciades. Les ordres, promeses o els nomenaments són exemples d'actes literals, mentre que la ironia, el sarcasme i altres procediments estilístics són exemples d'*actes figurats*. Perquè els *actes no literals* siguin operatius s'han de tenir en compte les inferències que en fan els receptors a l'hora d'interpretar l'enunciat «tant per a l'atribució dels referents als components verbals dels enunciats, com per a la comprensió i valoració de tot allò que es comunica (implícitament) sense que es formuli en paraules (explícitament)» (Payrató, 2010: 84).

El principi de cooperació, definit per Grice (1975), concep els intercanvis comunicatius com a pràctiques de col·laboració entre els interlocutors: esdevé necessària la voluntat de participació en la conversa per a poder interpretar els significats addicionals als literals (Payrató, 2010). La cooperació és una ordenació de l'ús que no és mai transgredida amb l'objectiu que l'acte comunicatiu funcioni. Per a complir aquest principi, en el procés de recepció i emissió dels enunciats intervenen quatre màximes que regulen l'ús lingüístic: la màxima de *qualitat* o *veritat* (cal fer contribucions certes a la conversa), la de *quantitat* (cal aportar-hi la informació necessària i justa, sense excessos), la de *relació*, *pertinència* o *rellevància* (les aportacions a la conversa han de ser pertinents en relació amb l'intercanvi comunicatiu) i la de *manera* (convé que les contribucions a la conversa siguin clares, no ambigües). Aquestes màximes sovint són transgredides per vehicular uns significats addicionals per la via de la implicatura. No es transgredeix, però, el principi de cooperació, que és més general.

Les implicatures són aquelles informacions que l'emissor d'un missatge comunica sense fer-ho de manera literal. Des del punt de vista de la lògica, allò que es diu correspon al contingut proposicional de l'enunciat, mentre que allò que es comunica és tota la informació que es transmet amb l'enunciat. En podem distingir de dos tipus: les implicatures *generalitzades*, que deriven directament del significat de les paraules, i les *particularitzades*, que expliquen les figures de parla o retòriques, generades per la intervenció del principi de cooperació i per la transgressió de les màximes (Payrató, 2010). Per exemple, si algú diu “Molt bé!” per a felicitar un company que ha tret bones notes no es transgredeix cap màxima, però si aquesta exclamació la diu després que al company li caigui un objecte pesant, quan havia refusat la seva ajuda, “Molt bé!” pren un significat

contrari al primer cas perquè es transgredeix la màxima de qualitat, com és sempre el cas de la ironia.

Leech (1983) parteix del principi de cortesia de Grice, però hi afegeix el principi de cortesia en relació amb els seus interlocutors i amb ells mateixos, de rang més general, «que explicaria l'alt grau d'indirecció i obliquïtat que es pot observar en l'ús del llenguatge» (Payrató 2010: 99). Leech apunta que, mesurat en termes de cost-benefici, els parlants tendeixen a reduir costos als receptors i a augmentar-los els beneficis, i amb relació a ells mateixos, tendeixen a fer tot el contrari. Tal com observa Payrató (2010: 100), això explicaria com l'imperatiu, aparentment la forma descortesa per excel·lència, esdevé cortès si és en benefici del receptor: “Mengi, mengi el que vulgui”.

3.1 LA CORTESIA LINGÜÍSTICA

3.1.1 Les nocions d'imatge de Brown i Levinson

Tal com exposa Hidalgo (2011), el concepte d'imatge en l'estudi del discurs polític ja el trobam en la retòrica clàssica. Aristòtil, en l'*Art de la Retòrica*, fa una caracterització dels discursos persuasius i parla de l'*ethos*: la imatge que l'orador projecta de si mateix. Les seves qualitats són la *prònesis*, mostrar credibilitat mitjançant la prudència; l'*areté*, la sinceritat i simplicitat, i l'*eunoia*, la bondat, l'amabilitat. No hi ha marques específiques de l'*ethos* ni es pot separar clarament de les idees, sinó que aquest es manifesta a través del comportament del subjecte, del contingut de les proposicions i del elements paralingüístics.

Avui en dia, l'*ethos* es correspon amb la *imatge* (Cockcroft 2005, dins Hidalgo 2011), que «incluye el comportamiento, las acciones del político así como los aspectos que hacen referencia a su apariencia (aspecto físico, vestimenta, comunicación no verbal) y la elocución del discurso». Goffman (1959, dins Hidalgo 2011), veu la imatge personal com un paper que es desenvolupa en la interacció social, que es manifesta a través del mitjà, de l'aparença i dels modals, i es converteix en una «representació col·lectiva» i en una «realitat empírica per dret propi». La imatge, doncs, té un caràcter dinàmic i interpersonal, que es defineix amb relació als altres.

Aquesta idea traslladada a la pragmàtica la trobam en la teoria de Brown i Levinson (Hidalgo, 2011). Aquests autors parteixen de la teoria de Grice i intenten completar el Principi de Cooperació com a principi mitjançant el qual els interlocutors intenten obtenir la màxima eficàcia comunicativa. No obstant això, apunten que no sempre se segueix aquest principi, ja que hi ha ocasions en què cercar la major eficàcia possible podria posar en perill les relacions amb

l'interlocutor. En aquests casos, l'eficàcia comunicativa és apuntalada per la cortesia, que serveix per a preservar aquestes relacions.

La teoria de Grice està fonamentada en la noció de *face* (entesa com a imatge personal pública o social que algú projecta davant dels altres). Segons Brown i Levinson, qualsevol acte de parla representa potencialment una amenaça a la imatge pública del receptor, i anomenen aquests actes “actes amenaçadors de la imatge” (AAI). La imatge ha de respondre a dues necessitats: la de conservar l'autonomia personal i suavitzar o evitar les imposicions de l'interlocutor (imatge negativa) i la de mantenir l'autoestima de l'interlocutor per a rebre'n l'aprovació i ser acceptat pels altres (imatge positiva). Aquestes dues nocions deriven de les de Goffman (1973) d'*imatge*, que correspondria a la imatge positiva, i *territori*, a la imatge negativa.

Calsamiglia i Tusón: (1999: 164) distingeixen diferents tipus de AAI segons la direcció de l'amenaça:

- Contra la imatge positiva de l'enunciador: són aquells que poden resultar degradants per al parlant: la confessió, l'autocrítica, l'autoinsult...
- Contra la imatge positiva del destinatari: l'insult, la burla, la ironia, el sarcasme, el retret, la refutació....
- Contra la imatge negativa de l'enunciador: són aquells actes potencialment oberts a un fracàs o a un dany perquè exposen els béns propis o autolimiten la llibertat de l'acció: l'oferta, el compromís, la promesa...
- Contra la imatge negativa del destinatari: actes directius, impositius o que envaeixen el territori de l'altre, com l'ordre, el consell, la recomanació, la prohibició o les preguntes indiscretes.

Així doncs, quan les posicions dels interlocutors entren en perill a causa d'un AAI, els parlants posen en joc tot un conjunt d'estratègies lingüístiques destinades a negociar, reparar o mitigar el dany, o, per contra, a plantejar un enfrontament. L'elecció d'aquestes estratègies no és aleatòria, sinó que es fa en funció de tres factors amb els quals es calcula el risc de l'acte comunicatiu: la relació de poder entre els interlocutors (eix vertical), la distància social (eix horitzontal) i la gravetat de l'acte que atempta contra la imatge (Calsamiglia & Tusón, 1999: 166).

3.1.2 La cortesia lingüística

Escandell (2005: 136 dins Cantos 2014) defineix la cortesia com el «el conjunto de normas sociales establecidas por cada sociedad, que regulan el comportamiento adecuado de sus miembros, prohibiendo algunas formas de conducta y favoreciendo otras». Totes les societats, doncs,

estableixen unes normes de comportament per a afavorir les relacions interpersonals i la convivència que també afecten l'elecció de formes lingüístiques, com els tractaments (Calsamiglia & Tusón, 1999: 161).

Segons Calsamiglia i Tusón (1999: 162) les característiques de la cortesia lingüística són les següents:

- Se centra en el comportament verbal i l'elecció de determinats indicadors lingüístics de cortesia lingüística, però no té en compte normes que controlen els comportaments extralingüístics descortesos.
- Es basa en el fet que la funció interpersonal del llenguatge està present en el fonament del comportament comunicatiu, és a dir que en la comunicació té tanta d'importància la circulació d'informació com la relació interpersonal.
- Serveix per a facilitar les relacions socials i per a canalitzar i compensar l'agressivitat en aquelles relacions que poden suposar una ofensa per als participants.
- No es concep com un conjunt de normes, sinó com una suma d'estratègies que determinen l'elecció d'unes determinades formes lingüístiques per a l'elaboració dels enunciats que formen la interacció comunicativa.
- Marca i reflecteix les relacions existents en la vida social en els eixos de poder/solidaritat, de distància/proximitat, d'afecte, de coneixement mutu, etc.
- És terreny de la negociació de qualsevol context comunicatiu.

Una vegada que el parlant ha calculat el potencial risc de la interacció, tria l'estratègia que considera més adequada. En cas que l'AAI no es pugui evitar, Brown i Levinson apunten que existeixen una sèrie d'estratègies que constitueixen el fonament del comportament cortès i les esquematitzen de la següent manera (Cantos 2014: 17):

- Estratègies obertes i directes: estan dirigides a danyar, a reclamar alguna cosa amb urgència o a comandar quan hi ha confiança entre els interlocutors.
- Estratègies obertes i indirectes de cortesia positiva: es tracta d'una compensació dirigida a la imatge positiva del destinatari, per preservar els seus desigs o les accions, adquisicions o valors que se'n desprenen. La compensació consisteix a satisfer parcialment aquest desig comunicant que els propis desitjos del parlant s'hi identifiquen, en certa manera.
- Estratègies obertes i indirectes de cortesia negativa: es tracta d'accions compensatòries dirigides a la imatge negativa del destinatari per no obstaculitzar-ne la llibertat d'acció ni dificultar l'atenció. Segons Brown i Levinson aquesta és l'essència del comportament respectuós, de la mateixa manera que la cortesia positiva és l'essència del comportament «familiar» i distès. Aquests procediments de cortesia negativa, destinats a compensar una

possible agressió a la imatge negativa de l'interlocutor, són els *atenuadors*: elements lingüístics com procediments substitutius, eufemismes, lítotes, reparacions, procediments minimitzadors acompanyants, modalitzadors, desarmadors...

- Estratègies encobertes o cortesia encoberta: es produeixen quan no és possible atribuir a l'acte una única intenció comunicativa clara. Aquest tipus d'estratègies produeixen implicatures conversacionals mitjançant la transgressió de les màximes.

Així doncs, la cortesia lingüística constitueix un intent de respectar, preservar o defensar la *face* dels interlocutors, tant de l'emissor com del receptor, a partir d'una sèrie d'estratègies i mecanismes aplicats a l'enunciació lingüística. Així, els actes cortesos revaloritzen la imatge de l'interlocutor, mentre que els actes descortesos la danyen. Al mateix temps, «les activitats d'imatge» (*work-face*) són una estratègia per a contrarestar el dany quan hi ha hagut una amenaça o pèrdua de la imatge. Hidalgo (2011) observa com en els debats entre adversaris polítics aquestes estratègies sovint adquireixen un caràcter ritual o d'escenificació.

Sperber i Wilson parlen de cortesia negativa, aquelles estratègies que afecten la imatge negativa, és a dir, protegeixen la imatge social que l'interlocutor vol que li sigui reconeguda, i de cortesia positiva, que té com a objectiu protegir la llibertat d'acció de l'individu. La cortesia també pot estar orientada a protegir la imatge, tant negativa com positiva, del mateix parlant, tot depèn de l'orientació de la proposició. Ara bé, és cert que quan l'emissor protegeix la imatge del receptor sovint també està protegint la seva pròpia imatge.

Kerbrat-Orecchioni (2004) ressalta que, si bé la cortesia és universal, tal com defensaven Sperber i Wilson, ja que existeixen «comportaments d'urbanitat que permeten mantenir un mínim d'harmonia entre els interlocutors, malgrat els riscos de conflicte inherents en tota interacció» (Garrido, 2006), les realitzacions i condicions d'aplicació varien d'una societat a una altra.

El context situacional també influeix en les estratègies de cortesia, per tant, no podem analitzar l'acte de parla de manera aïllada, sinó dins el marc en què té lloc. Haverkate (1994: 37, dins Sánchez, 2005: 999) afirma que:

«Como las estrategias son variables, adaptándose particularmente a la situación comunicativa concreta, el grado de cortesía de un acto de habla aislado no puede medirse, sino que queda determinado por el contexto o la situación en que se efectúa. Esto quiere decir que la cortesía no es propia de determinadas clases de oraciones, sino de locuciones emitidas en una situación comunicativa específica».

3.1.3 La cortesia lingüística en el debat parlamentari

Segons Spencer-Oatey (dins Hidalgo, 2011) només som conscients de la nostra necessitat d'imatge quan algú l'avalua de manera inesperada, tant positivament com negativa, i capta la nostra atenció. Per tant, diu Hidalgo (2011), un polític es veu sotmès contínuament a la reelaboració de la seva imatge: mantenint la seva pròpia imatge i responent a l'avaluació i a la negociació en les distintes interaccions en les quals es troba. A més, a diferència d'altres contextos i participants, el polític no depèn únicament d'allò que diu o fa en una interacció determinada, sinó d'allò que diuen d'ell i es difon posteriorment. Els mitjans de comunicació fan un paper importantíssim en la construcció de la imatge dels polítics.

Brenes (2012a) apunta que les intervencions parlamentàries es desenvolupen en una situació comunicativa de constant enfrontament polaritzat, en la qual els interlocutors, més que convèncer l'oponent, el que volen és vèncer-lo i, per tant, deteriorar la imatge social del partit polític contrari a través de la parla no aproximativa i de recursos diversos. Així doncs, per a erosionar la imatge del rival dialèctic i polític, els participants d'aquesta interacció fan ús de recursos de descortesia verbal, que serveixen també d'estratègia argumentativa per a configurar la pròpia imatge de polític agressiu i segur de si mateix. Per tant, els efectes socials de les estratègies i recursos verbals (des)cortesos no només afecten la imatge del receptor, a diferència del que postulen Brown i Levinson, sinó que la imatge de l'emissor també en surt afectada. El discurs parlamentari té unes regles de joc pròpies: així, si en altres contextos una persona que degrada la imatge del seu receptor també està deteriorant la seva, perquè queda caracteritzat com una persona maleducada o grossera, dins les coordenades comunicatives del discurs parlamentari la descortesia pot enaltir la pròpia imatge.

En el discurs parlamentari, a més, la (des)cortesia no només té com a objectiu enaltir o degradar la imatge del receptor apel·lat, perquè en la situació comunicativa hi intervé un altre interlocutor: els electors que contempen l'intercanvi comunicatiu. Per tant, la meta ulterior, segons Brenes (2012a) és guanyar-se el favor dels ciutadans als quals, per un mitjà o altre, els arriba el missatge pronunciat.

Santiago (2009: 4) observa que en el món de la política, per a mantenir la pròpia imatge, els polítics se serveixen de la descortesia per a sotmetre l'interlocutor a una certa autoritat, independentment que la seva imatge quedi danyada o reprimida per a determinats interlocutors, i engrandida, pel valor d'imposar-se, per a altres. Així, en la comunicació política, les normes de la cortesia es transgredeixen constantment per a aconseguir la finalitat mateixa que els crea: mantenir la pròpia imatge.

3.2 LA IRONIA

Tradicionalment, la ironia havia estat definida com un fenomen que consisteix a dir allò contrari al que es vol donar a entendre. Efectivament, hi ha casos en què la ironia compleix aquesta funció, habitualment quan apareix en forma de trop, però no sempre. Per això, aquesta definició ha estat invalidada per molts d'estudiosos. Reyes (1990) es demana per què es complica la comunicació amb aquest fenomen si l'ús del llenguatge es caracteritza per ser econòmic i eficient. Quin valor comunicatiu té? Per això, proposa anar més enllà del valor semàntic de l'enunciació irònica i analitzar-la pragmàticament: «la ironía expresa lo que uno “dice” y abre, además, una serie de ámbitos de significado» (1990: 139).

Haverkate (1985) atribueix la definició tradicional exclusivament a la figura retòrica, i proposa una definició més genèrica i global del concepte: la ironia expressa un significat diferent, no contrari, del que el parlant diu explícitament. No obstant això, observa com, si bé la definició tradicional és massa restrictiva perquè no totes les ironies són contradiccions, aquesta darrera és massa àmplia, perquè podria designar altres fenòmens com la metàfora, la metonímia i la hipèrbole. Per això, cal delimitar el concepte, i ho farem a partir de diferents teories d'autors que l'han estudiat.

Dins la teoria de Grice, la ironia s'interpreta inferencialment com una *implicatura conversacional particularitzada*, perquè depèn directament d'un context específic. El destinatari haurà d'inferir el significat de la ironia perquè l'enunciat transgredeix una de les regles conversacionals, la màxima de qualitat. Aquesta explicació de la ironia presenta una sèrie d'incongruències. Tal com observa Yanguas (2006), hi ha ironies que no suposen la transgressió de la màxima de qualitat, tal com es pot observar en el següent exemple:

«Irene y Martín, jefes de Pablo, sospechan que este falta al trabajo por razones distintas a las que da y para saberlo han contratado a un detective.

Cierto día se encuentran los tres en la oficina.

Pablo: Mañana no puedo venir a trabajar; mi padre está muy enfermo y quiero ir al hospital a visitarlo. Con lo poco que me gusta ir solo al hospital y encima para estas cosas...

Irene: Tranquilo, hombre; estamos cerca de ti.

Martín: Sí, hombre; como se dice: 'nunca caminarás solo'.

Irene y Martín se sonríen».

Efectivament, tant el comentari d'Irene com el de Martín són pertinents i precisos, i es poden considerar enunciats irònics.

També és interessant l'objecció que en fa Brenes (2012b: 84) citant Kerbrat Orecchioni (1980): «la ironía verbal no puede calificarse exactamente como una transgresión de la máxima de calidad. En todo enunciado irónico están presentes rasgos como la entonación o los gestos que señalan cuál es el verdadero sentido del mismo. El emisor mentiroso, al decir A y pensar no A, quiere hacer entender A. El irónico, al decir A y pensar no A, quiere hacer entender no A, para lo que emplea diversos recursos que un interlocutor competente debe reconocer e interpretar».

D. Sperber i D. Wilson parteixen de la teoria de Grice: en un acte comunicatiu els interlocutors són cooperatius per guanyar coneixements del món, per això esperen que el que es digui sigui pertinent. Tot i això, creuen que la teoria de les màximes de Grice no és suficient, perquè cal tenir en compte que en tot enunciat podem trobar un amalgama d'interpretacions possibles adequades a les màximes de veracitat, informativitat, rellevància i claredat, de les quals l'interlocutor n'haurà de triar una. Per això, consideren que cal tenir en compte «cuestiones básicas como de qué forma de información compartida disponen los hombres, cómo se utiliza en la comunicación la información compartida, qué es la relevancia y cómo se alcanza, y qué función desempeña en la comunicación la búsqueda de la relevancia» (Sperber & Wilson, 1994: 53, dins Yanguas, 2006).

Així, proposen la Teoria de la rellevància o pertinència per a explicar tots els actes comunicatius lingüístics: prestam atenció a l'interlocutor perquè donam per suposat que tot el que diu és pertinent. Es tracta d'un model cognitiu de la interpretació humana basat en la idea que el receptor intenta adquirir, en cada estadi de la conversació, la informació que és més rellevant. El Principi de Rellevància és l'equilibri entre els esforços cognitius del receptor i els seus efectes. Com més efectes cognitius produeixi un enunciat, i menys esforç exigeixi la seva interpretació, més rellevant serà.

Però les coses que són rellevants no només són les enunciats i altres fenòmens perceptius, sinó tota classe de pensaments, records i les conclusions de les inferències (Wilson & Sperber, 2004). Tots aquests *inputs* d'un procés cognitiu, tant estímuls externs com representacions internes, poden ser rellevants per a un subjecte en una determinada situació, quan aquest entra en contacte amb una informació prèvia que li ho permet. Segons aquesta teoria, cercar la rellevància en el procés de comunicació és una característica fonamental del coneixement humà, de la qual els parlants tendeixen a aprofitar-se.

Sperber i Wilson diuen que la rellevància d'un enunciat irònic rau en l'actitud expressiva del parlant, malgrat que l'enunciat pugui semblar irrellevant. Per això, «al tender hacia la relevancia el hablante tiene que establecer algunos supuestos sobre las capacidades cognitivas y los recursos contextuales del oyente, que se verán necesariamente reflejados en la forma en que se comunica y,

en particular, en qué decide hacer explícito y qué decide dejar implícito» (Sperber & Wilson, 1994: 267, dins Yanguas, 2006). La ironia la trobam, doncs, en l'ús *interpretatiu* del llenguatge, no en el *descriptiu*.

Aquests autors parlen d'enunciats ecoics, com els irònics, que consistirien en ecos interpretatius del que una altra persona, o la mateixa en el passat, ha dit o podria haver dit; per tant, són interpretacions d'un altre pensament. Sostenen que «los enunciados irónicos son casos de interpretación de eco» (Sperber & Wilson, 1994: 291). Però no tots els casos d'eco són ironies: podem, per exemple, reprendre un pensament del passat sense un to irònic. Tal com explica Yanguas, per Sperber i Wilson l'*actitud* és el que diferencia un enunciat irònic d'un que no ho és: l'emissor de l'enunciat irònic indica una actitud de distància i desacord respecte de les paraules de les quals es fa eco, les desaprova «la ironía genuina es un fenómeno de eco y está concebida en primer lugar para ridiculizar la opinión de la que se hace eco» (Sperber & Wilson, 1994: 293). Yanguas (2006: 41) diu que hi ha tot una sèrie d'elements que poden ser ecos: una proposició immediata o propera, una proposició allunyada (per exemple, un record llunyà), una anticipació del que un altre diria, un pensament que s'imputa a l'oient i enunciats fraseològics. Per a reconèixer un enunciat com a irònic, assenyalen Sperber i Wilson (1994: 292), convé tenir en compte tres aspectes: reconèixer l'enunciat com a ecoic, identificar-ne la font i reconèixer l'actitud de desaprovació del parlant respecte de l'opinió ecoica. A aquests tres, Cabedo (2009: 26) n'afegeix un altre: reconèixer l'AAI, tant l'emissor com el receptor.

Per acabar amb la Teoria de la Rellevància és important destacar, tal com diu Yanguas (2006), que Sperber i Wilson arriben a la conclusió que la ironia és un recurs molt rendible, el cost de processament no és major que en un enunciat no irònic, i presenta molts de beneficis per a l'oient: dóna informació del parlant, permet conèixer l'actitud i l'opinió del parlant respecte d'allò que diu i cap a la persona a qui es refereix, i efectes contextuais addicionals que no s'obtenen en un enunciat literal.

3.3 EL DEBAT PARLAMENTARI

Tal com observa Cantos (2014), el debat polític és un gènere discursiu oral, de persona a audiència, que disposa d'unes regles definides mitjançant les quals es negocia la distribució de l'espai (la situació física dels interlocutors), l'organització del temps (la quantitat de temps del qual disposa cada participant), l'ordre dels torns de parla, el tema a tractar, l'actuació del moderador...

Així, el debat parlamentari és un acte discursiu dirigit i programat en el qual cada participant pot preparar amb antelació el seu discurs i en el qual s'espera un comportament respectuós dels

participants. No obstant això, cal tenir en compte que s'hi pot donar la imprevisibilitat pròpia del discurs oral: agressions verbals, gestos que provoquin l'interlocutor i no respectar el temps assignat en són alguns exemples. Són discursos en què hi ha un cert grau de creativitat: els interlocutors han de triar recursos verbals, i sovint fan ús de les seves estratègies lingüístiques a partir de la improvisació, amb l'objectiu de transmetre el missatge i de construir la seva imatge. (Calsamiglia & Tusón, 1999: 40).

Els discursos parlamentaris presenten els trets més característics de l'oralitat: la simultaneïtat espacial i temporal; però tenen un alt grau d'elaboració, que sol ser menor en els torns de rèpliques i contrarèpliques: els discursos inicials solen tenir el suport de textos escrits, s'organitzen en torns de paraula amb l'espai i el temps prefixats i es produeixen en un marc institucional fortament ritualitzat.

La dinàmica del discurs parlamentari, tal com observen Bitonte i Dumm (2007: 3), no és dual, sinó triangular, perquè l'intercanvi comunicatiu es dona entre tres actors: l'orador, el destinatari i un mediador, el president del Parlament que, a més de ser qui assigna els torns de paraula, és a qui es dirigeixen totes les locucions: ningú no es dirigeix directament a cap altre si no és per mitjà d'aquest. Així doncs, l'enunciador directe és l'orador, l'interlocutor formal és el president i un altre interlocutor és l'assemblea, integrada pels vertaders destinataris, en la qual aquests autors inclouen els diputats, els assistents, el públic en general, els mitjans de comunicació... que són participants actius que reinterpreten allò que s'ha dit. Apunten, a més, que l'enunciador directe, l'orador, no pot ser considerat un subjecte individual, perquè és el delegat de la voluntat dels votants i portaveu de la comunitat i les elits a les quals pertany, dels blocs polítics, partits i altres organitzacions (sindicats, associacions, fundacions, empreses o organismes nacionals o internacionals). Per tant, com diuen Bitonte i Dumm (2007: 3), les posicions dels participants en el debat parlamentari estan subjectes a un complex circuit retòric en el qual intervenen també actors socials que, tot i ser menys visibles, són condicions fonamentals per a la producció del discurs.

Aquests autors afegeixen un aspecte clau relacionat amb el circuit comunicatiu de producció, circulació i consum d'aquest gènere discursiu: la mediatització derivada de la seva inclusió com a producte en els mitjans de comunicació. Per això, la retòrica sol estar dirigida a una audiència massiva, cosa que afecta tant la forma del discurs (*logos*) com la manera de dirigir-se als destinataris (*pathos*) i la construcció de la imatge dels polítics (*ethos*). Molts autors anomenen *escenificació de la política* el desplaçament dels fòrums tradicionals on es gestionava el que és públic (les places, els carrers, els bars) a l'escenari mediàtic (la ràdio, la televisió, la premsa escrita i Internet). En aquest context, els mitjans es converteixen en una elit de poder perquè ja no

refleixen la realitat, sinó que la fabriquen: seleccionen el que serà important, gestionen l'agenda diària i decideixen quins fets són noticiables i quins no.

La majoria de gèneres argumentatius tenen en comú l'adopció d'estratègies de constitució dialògica entre un emissor i un receptor: es tracta d'intercanvis discursius entre dos enunciadors que interactuen, comparteixen un codi i un context pragmàtic comú. Els interlocutors estan en relació de reciprocitat interlocutiva i al mateix temps en relació de pertinença a una comunitat de parlants (Jacques, 1987, dins Bitonte & Dumm, 2007: 5). Però, segons aquests autors, el debat parlamentari té unes característiques pròpies que el diferencien d'altres gèneres argumentatius, com la conversació, el diàleg, la controvèrsia i la negociació. En primer lloc, es localitza en el camp del discurs polític, per la qual cosa hauria de mostrar un caràcter polèmic en el sentit que es tracta de rèpliques a l'adversari o refutacions d'allò que diu. El que passa, segons aquests autors, és que aquest tret s'ha suavitzat en les democràcies mediàtiques: ha disminuït el poder simbòlic de la paraula i hi trobam una «desresponsabilitat del dir». A més, «la lògica mediàtica impregnó al discurso político con sus estrategias de corto plazo, tornándolo vago, estereotipado difusamente dirigido y carente de valor argumentativo» (Bitonte & Dumm, 7: 2007). En segon lloc, com ja hem explicat, és un tipus de dinàmica discursiva no pròpiament dual. En tercer lloc, es caracteritza per ser altament formalitzat, per la qual cosa es diferencia de la conversació perquè depèn de regulacions institucionals. En quart lloc, mentre que el diàleg i la discussió tenen com a objectiu establir una veritat generada a través de l'intercanvi d'idees, les disputes, com la negociació i el debat, pretenen vèncer l'oponent. La tendència dels participants al debat parlamentari és aprofitar maniobres estratègiques adaptades als seus propis projectes i interessos particulars mitjançant els quals l'enunciador cerca el triomf de la seva posició, més enllà de la seva validesa. Es dona, per tant, una oposició retòrica que té com a objectiu fonamentar, o ornamentar, el propi punt de vista que, tanmateix, ja està decidit amb anterioritat, o bé situar la imatge de l'enunciador en un «camp de lluita». Així, el discurs parlamentari és un model eminentment competitiu: la meta és el triomf de la pròpia posició, que pot ser individual i també de bloc o de partit.

4. METODOLOGIA

La metodologia que hem seguit per a elaborar aquest treball es basa en una anàlisi qualitativa dels discursos pronunciats per partidaris i detractors del decret llei d'implantació del Tractament Integrat de Llengües. El procés es divideix en diverses fases: 1) hem localitzat el debat a la pàgina web del Parlament de les Illes Balears, dins la secció Diari de Sessions

(<http://www.parlamentib.es/Publicacions/Detalle.aspx?criteria=2>); 2) hem consultat obres de referència per a establir el marc teòric de l'anàlisi; 3) hem descrit l'acte comunicatiu i els seus participants; 4) hem classificat els enunciats partint de la divisió feta per Pérez en el seu treball «Deixis social y (des)cortesía verbal como estrategias argumentativas. Análisis discursivo del debate político desde un enfoque sociopragmático» (2014), que ens ha servit de guia per a l'establiment i anàlisi de les estratègies; 5) hem elaborat les conclusions a partir dels resultats obtinguts.

5. CONTEXTUALITZACIÓ

El debat que analitzam tingué lloc abans de sotmetre a votació el Tractament Integrat de Llengües o el TIL, també conegut popularment com el «decret del trilingüisme». Mitjançant aquest marc jurídic, que es presentà com una alternativa al model de conjunció lingüística, es regularen les llengües a usar als centres no universitaris de les illes Balears, i es forçà els centres educatius a fer aproximadament un terç de les matèries en castellà i un terç en anglès.

La metodologia d'aquest projecte es basà en l'aprenentatge integrat de continguts i llengües estrangeres, i seguí la línia del projecte del Govern del País Valencià i del PAI, impulsat pel Govern de Navarra, tot i que en aquest cas la implantació del model fou molt més progressiva.

Fou proposat pel conseller Rafel Bosch després de consultar els pares, durant dos anys consecutius, sobre la llengua en què preferien que els seus fills fessin l'aprenentatge de la lectura i escriptura. Així, el curs 2011-2012 els resultats foren d'un 62 % de pares que triaren el català, un 8 % trià el castellà i el 28 % es decantà pel model lingüístic aprovat pel seu centre. El segon any, s'enviaren correus als pares per informar-los sobre la consulta, a la qual podien participar els pares d'alumnes encara no escolaritzats, i es deixà triar només entre el català i el castellà. Els resultats foren del 70 % i el 30 %, respectivament. Per al curs 2013-2014 ja no es consultà els pares, sinó que el govern decidí aprovar un model únic per a cada centre, que s'hauria d'adaptar a les directrius del nou decret que preparava el govern.

El primer decret, el Decret 15/2013 de dia 19 d'abril, fou publicat pel Govern de les Illes Balears al Butlletí Oficial de les Illes Balears núm. 53, de dia 20 d'abril de 2013. Les instruccions del desplegament d'aquest decret foren remeses als centres educatius dia 9 de maig d'aquell mateix any. Poc abans, dia 2 de maig, el conseller d'Educació fou rellevat del seu càrrec pel president Bauzá, i substituït per Joana Maria Camps Bosch.

Tot i que l'annex del decret i aquestes instruccions foren suspeses cautelament per la interlocutòria de la Sala Contenciosa Administrativa del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, amb data de 6 de setembre de 2013, el mateix dia el govern aprovà el decret llei 5/2013, que feia efectiva la implantació d'aquest projecte per al curs 2013-2014.

Dia 9 de maig de 2014 es presentà l'ordre que havia de regular el TIL per als cursos següents, i on s'especificava que els centres educatius havien d'aprovar un projecte (PTIL) per tal d'adaptar el seu projecte lingüístic a la nova normativa. Però molts de claustres de professors no aprovaren els projectes TIL que complien amb la normativa, i, per això, dia 31 de juliol d'aquell mateix any el govern féu un nou decret que obligava els centres a aplicar el PTIL, encara que fos sense l'aprovació del claustre.

Dia 22 de setembre de 2014, els sindicats STEI, FETE-UGT i FE-CCOO guanyaren tres contenciosos administratius contra el govern, i el TSJIB declarà nul el Decret 15/2013 (Decret TIL) perquè no n'estava justificada la necessitat i perquè el govern no havia consultat la Universitat de les Illes Balears, tot i que es tractava d'un tema que afectava la llengua catalana, d'acord amb l'article 35 de l'Estatut d'Autonomia. Dia 24 de setembre, el TSJIB dictà quatre interlocutòries que demanaven la suspensió cautelar de l'execució de l'ordre de la Conselleria de dia 9 de maig de 2014, que regulava el TIL. Davant d'aquestes sentències judicials, el president substituï la consellera Joana Maria Camps per Núria Riera, i, malgrat les sentències, es reafirmà en l'aplicació del projecte.

El projecte havia estat prèviament rebutjat per la majoria de sindicats de professors, d'alumnes i per la Federació d'Associacions de Pares i Mares d'Alumnes de Mallorca, cosa que motivà la creació de l'Assemblea de Docents, que convocà una vaga indefinida a principi del curs 2013-2014. El moviment fou notícia d'àmbit internacional i s'estengué a altres sectors de la societat. Així, des de gairebé tots els sectors educatius es va criticar el poc diàleg del govern amb la comunitat educativa i la precipitació d'aquest decret, inclosos la Universitat de les Illes Balears, els inspectors d'educació, les associacions de pares i mares, l'Església catòlica i la majoria d'ajuntaments de Mallorca. A més, també es criticà el decret pel fet que incomplia el programa electoral del Partit Popular a les eleccions al Parlament de les Illes Balears de 2011.

Com a conseqüència d'aquesta oposició generalitzada, dia 29 de setembre de 2013 es dugué a terme una manifestació en la qual 110.000 persones protestaren contra la política educativa del govern presidit per Bauzá. El projecte també rebé les crítiques de membres del PP de les Balears per la manca de consens i per l'intent d'arraconar la llengua catalana als centres educatius. En les mocions de reprovació de la norma presentades als ajuntaments entre juny i setembre de 2013, alguns regidors i batles del PP hi votaren a favor, però d'altres s'hi abstinueren i facilitaren, així,

l'aprovació de la moció. Entre els crítics destaquen Joan Huguet i Cristòfol Soler, qui acabà per deixar la militància en aquest partit.

Els intervinents en el debat foren: Joana Maria Camps i Bosch, consellera³ d'Educació, Cultura i Universitats; Aina Maria Aguiló i Garcías, diputada del Grup Parlamentari Popular i membre de la Comissió de Cultura, Educació i Esports del Parlament; Francina Armengol Socias, diputada a l'oposició del Grup Parlamentari del PSOE i Biel Barceló Milta, diputat a l'oposició pel Grup Parlamentari de MÉS per Mallorca.

6. ANÀLISI DEL CORPUS SELECCIONAT

6.1 L'autoimatge: defensa i reforç

En el marc teòric ja han estat analitzades les nocions d'imatge en les quals es basa la nostra anàlisi. Així doncs, recordarem que, amb les seves intervencions, el parlant projecta una imatge pròpia que vol transmetre, al mateix temps que espera una actitud respectuosa i positiva cap a la seva persona per part de tots els participants que intervenen en el debat. Per aconseguir-ho, l'enunciador se serveix d'estratègies que anticipin o reparin la seva pròpia imatge davant el risc que quedi parcialment o totalment danyada (Pérez, 2014: 245).

6.1.1 Enaltiment

Les estratègies de defensa i reforç de la pròpia imatge són molt freqüents en el debat parlamentari, sobretot en les intervencions del grup que té el poder i que vol mantenir-lo. Així, es veuen molt clares en la intervenció de Joana Maria Camps que el seu discurs té com a objectiu defensar les accions del govern davant els possibles atacs de l'oposició. Es tracta, en molts casos, de legitimar-ne les decisions. En el següent fragment podem observar com justifica l'aplicació del decret apel·lant al bé comú, als «interessos generals», i hi implica, d'aquesta manera, els receptors, tant els destinataris indirectes –el conjunt dels ciutadans, que no participa de manera directa en la intervenció–, com també els destinataris directes, els diputats presents a la cambra.

- 1) Joana Maria Camps Bosch: «Tot açò implicava que tot el sistema educatiu, tots els centres educatius de les Balears, a més, havien presentat el seu projecte TIL. Els professors estaven repartits, els recursos econòmics i humans estaven preparats per començar. Han de tenir present

---

³ Per a alleugerir la lectura, al llarg del treball mantindrem la denominació dels càrrecs que s'exercien en aquell moment.

vostès que el curs escolar ja havia començat dia 2 de setembre. Hi havia el material escolar elegit, els llibre de text, tot estava preparat per començar. Per tant, a aquest govern li va resultar **urgent i necessari** que els centres docents de les Illes Balears comencessin a aplicar per a aquest curs 2013-2014 el sistema de tractament integrat de llengües, perquè era **urgent i necessari**, perquè pensin vostès que **es tractava d'evitar que els centres no disposessin per a aquest any d'un projecte lingüístic determinat, la qual cosa hauria provocat perturbacions i molèsties molt grans als interessos generals**».

Com es pot observar, per a legitimar l'actuació del govern se serveix dels adjectius «urgent i necessari», que es repeteixen diverses vegades al llarg de la intervenció i són reforçats amb expressions com «la urgència queda acreditada». En culmina la defensa fent ús de l'exageració mitjançant una hipèrbole.

2) Joana Maria Camps Bosch: «**Mai un decret llei no havia estat tan necessari i mai no havia estat justificada la urgent necessitat com aquesta vegada**».

Una de les principals crítiques que es feren al govern fou que elaborà el decret sense tenir en compte la comunitat educativa, és a dir, els experts i principals afectats per la mesura. Així, Camps també veu la necessitat de protegir la imatge del govern insistint que sempre hi ha hagut aquesta voluntat de negociació.

3) Joana Maria Camps Bosch: «Vull repetir que la implantació és realista, progressiva i flexible, i així **estam disposats a parlar-ho i era la nostra voluntat inicial**. Vull recordar que va ser aprovat pel Consell Escolar de les Illes Balears, on hi ha representada tota la comunitat educativa, i va ser aprovat. **El Govern encara continua a la taula de la negociació i vol continuar negociant**. Avui mateix, o ahir mateix, vam convocar la mesa sectorial per continuar negociant. Jo sempre he dit que no me n'he aixecat, i esper que tornem a fer propostes tots realistes, que tots tinguem sentit de la responsabilitat, que facem prevaler els nostres infants per damunt de tot, i reiter que estic disposada a negociar, i la conselleria i el Govern [...] Vull repetir, tal i com vaig dir, i açò ho he repetit a totes les taules sectorials i ho reiter, que **estam oberts a tot i tancats a res, i estam disposats a parlar amb tothom**».

No obstant això, quan assegura que «la implantació és realista, progressiva i flexible [...] i esper que tornem a fer propostes tots realistes, que tots tinguem sentit de la responsabilitat, que

facem prevaler els nostres infants per damunt de tot», usant la primera persona del plural com a marca de cortesia, pressuposa que les propostes del govern són realistes, però que les dels sectors crítics no ho són, i que, per tant, no hi haurà espai per al diàleg si no canvien el seu posicionament. Per tant, la crida a la negociació no deixa de ser una estratègia de reparació de la pròpia imatge, però sense intenció real.

A més, tot i expressar una voluntat de diàleg, tanmateix deixava clar que el TIL seria aprovat amb la majoria absoluta de què gaudia el PP, tot i el posicionament contrari de l'oposició.

4) Joana Maria Camps Bosch: «Per finalitzar vull manifestar que **el decret TIL no està en discussió**, el decret TIL és plenament vigent i s'ha d'aplicar el 2013-2014».

En el fragment que reproduïm a continuació, Armengol també enalteix la seva imatge i la del grup parlamentari al qual representa mitjançant diferents recursos. Per una banda, usa un mecanisme de cortesia negativa mitjançant el condicional en primera persona del plural «hauríem de parlar» per atenuar una ordre directa, demanant al govern que centri l'atenció a les qüestions que ella considera importants, però al mateix temps se serveix d'aquest recurs per a introduir una promoció del seu grup parlamentari. Així, aprofita l'estructura pregunta-resposta per a argumentar el seu posicionament respecte de l'aprenentatge de l'anglès i per a defensar les accions que va dur a terme el govern que presidia el seu partit respecte d'aquesta qüestió: «nosaltres» s'identifica amb el seu partit o amb el pacte de progrés, però en qualsevol cas exclou el govern del PP, a qui fa una crítica indirecta: inferim un «vosaltres» que no actua d'acord amb el consens i que no «fa les coses bé». Finalment, podem observar que fa ús de la cortesia solidària i defensa el sector de la societat directament afectat per aquesta mesura del govern, els infants i els professors, com a recurs d'enaltiment de la pròpia imatge.

5) Francina Armengol Socías: «**Del que hauríem de parlar** és de com podem treure més recursos econòmics per dedicar-los a l'educació pública, **que s'ho mereixen els nostres infants i s'ho mereixen els docents**, d'això haurien de parlar i d'això nosaltres estam disposats a parlar. **I hauríem de parlar de com tots trobam que els alumnes han de tenir més competències lingüístiques en anglès? Sí. Com ho podem fer? Nosaltres, quan hem governat, hem tengut un projecte damunt la taula, que ha estat consensuat i no ha estat discutit**, les imposicions europees, que estaven aplicades a gairebé 200 centres d'aquesta comunitat autònoma, que el centre, segons les seves capacitats elegia si això ho podia fer o no, i

amb uns professors que tenien [...] amb uns professors que tenien una formació específica en anglès. **I així es fan les coses, es fan bé».**

En el fragment 6, Barceló també vol exaltar la imatge del seu grup parlamentari mitjançant una declaració d'intencions, de la qual s'infereixen totes les mesures que el govern no du a terme i que són criticables. Després d'aquesta crítica indirecta, culmina el fragment amb una crítica directa orientada a denunciar que el model que proposa el PP provocarà més fracàs escolar, sustentada sobre l'opinió de figures d'autoritat, els «tècnics i professionals».

6) Gabriel Barceló Milta: «Com he dit altres vegades, d'aquí a dos anys, si no ho fa vostè abans, **derogarem** aquest decret de trilingüisme, **el substituïrem per un model consensuat** amb la comunitat educativa; que hi hagi recursos; que tenguí en compte l'autonomia dels centres; que tenguí en compte la realitat sociolingüística de cada escola i que garanteixi veritablement que els alumnes aprenguin anglès, **i que, per descomptat, no provoqui més fracàs escolar, com li han dit els tècnics i professionals que provocarà el seu model».**

6.1.2 Reparació de la imatge

Com ja hem comentat, les intervencions parlamentàries tenen un alt grau d'elaboració. Els diputats ja preveuen les rèpliques i les crítiques dels interlocutors, per la qual cosa usen una sèrie d'estratègies per reconstruir la pròpia imatge de dues maneres:

1. El parlant reconeix que les seves propostes no seran acceptades, perquè són controvertides o oposades ideològicament a la resta de partits. Per això, anticipa que la seva imatge pot ser danyada i es justifica davant el que diran amb excuses o responsabilitzant-ne factors o agents externs, que l'han conduït a aquesta posició concreta. Això és el que fa Joana Maria Camps en la segona part de la seva intervenció, quan atribueix al fracàs escolar el motiu que ha duit el govern a prendre aquest tipus de mesures.

7) Joana Maria Camps Bosch: «Després de fer una exposició tècnica jurídica en relació amb tot aquest dictat del decret llei, també els he de dir, dins la vessant més política, que amb la meua intervenció des del principi **sempre he manifestat que el Govern dedicaria tots els seus esforços a contribuir a dictar mesures i normatives, totes les que facin falta, per acabar amb el sonor fracàs escolar que tenen les Illes Balears.** [...] Per tant, en resum, **els nostres alumnes tenen uns resultats acadèmics per desgràcia dolents, els pitjors d'Espanya i**

gairebé els pitjors d'Europa, per la qual cosa hem d'estar malament i hem de voler fer coses. **Aquest govern ni es resignarà ni es resigna a lluitar per açò que creu, per acabar amb aquest fracàs escolar».**

2. L'anomenada estratègia de reenviament (Igalada, 2008: 247) que s'esdevé quan les posicions ja han estat rebutjades i el parlant retorna la crítica i passa a la defensa de la pròpia imatge amb elogis. Aguiló usa aquesta estratègia en diverses ocasions quan el seu partit ja ha rebut les crítiques de l'oposició.

En el següent fragment, intenta rebatre les crítiques sobre la manera en què es vol aplicar el TIL, i ho argumenta amb el mecanisme pregunta-resposta. Però continua amb un comentari desafortunat, que demostra la improvisació del projecte, i davant el qual els diputats de l'oposició reaccionen. Així, té la necessitat de reafirmar-se per mantenir la seva imatge i apel·la a la il·legalitat del que anomena «immersió lingüística».

8) Aina Maria Aguiló Garcías: «Bé, en conseqüència, amb tot això, la Sala Contenciosa Administrativa el que ha dit és que la suspensió del calendari d'aplicació del tractament integrat de llengües ha de produir inevitables i importants perjudicis per a tota la comunitat educativa. **I el Govern, amb un acte de responsabilitat, ara més que mai, va aprovar un decret llei** que permetés que aquest any es pogués dur a terme el projecte lingüístic. Un projecte lingüístic de centre, amb el qual ja es fa feina des del mes de maig, des del primer dia que es va aprovar el decret de tractament de llengües. Com s'hi fa feina, com s'hi ha fet feina? S'hi ha fet feina des de la conselleria, vuit persones han anat telefonant a cada un dels centres, a cada un dels directors: què us fa falta? Com l'implantareu? Així, d'aquesta manera individualitzada. I com va repetir i ha repetit moltíssimes vegades, **la consellera es posa a la disposició per a una mesa per a continuar, una mesa de diàleg i, després, una mesa de seguiment del TIL, per veure que, si no va bé, evidentment s'enviïn més professors de reforç o, bé, doncs ja veurem com millorar-ho.** Evidentment, totes les coses..., en el...,

(Remor de veus)

...no, ja veurem no, clar que sí, clar que sí, és que totes les coses al principi costen, costen moltíssim; el que no podem fer és tornar a la immersió lingüística, senyors, perquè és il·legal».

Tal com observa Pérez (2014), les estratègies de legitimació sovint van acompanyades d'arguments i dades objectives que serveixen per a reforçar les propostes que d'altra manera podrien

semblar impositives. Per això, són molt recurrents les referències a dades objectives, l'opinió dels experts o informes d'organismes que transmetin la fiabilitat i la legitimitat dels membres del govern amb l'exposició de les seves propostes i reformes per a les quals espera el suport de la resta de diputats. Els partits de l'oposició també usen aquest tipus de mecanismes perquè siguin considerades les seves esmenes. De fet, la referència a xifres i entitats que demostrin un cert prestigi respon a una doble intencionalitat: al mateix temps que es vol protegir la pròpia imatge es desprestigia i desacredita la proposta de l'adversari. Així doncs, l'estratègia queda potenciada per un efecte doble: la legitimació i la deslegitimació. En posam alguns exemples:

9) Aina Maria Aguiló Garcías: «**Apel aquí al Llibre blanc de la Comissió Europea sobre educació i la formació, *Ensenyar i aprendre*, de l'any 1995. Apel a la guia per al desenvolupament de les polítiques lingüístiques educatives a Europa, de la diversitat lingüística a l'educació plurilingüe 2007. O als informes ELAN del 2010, o a l'*English Next* o l'informe LEA.** A aquest darrer concretament es diu que l'ús de materials per al desenvolupament de la competència plurilingüe i pluricultural fomenta l'autonomia dels alumnes, i continua dient que els alumnes són més conscients del sistema de les llengües en general».

10) Aina Maria Aguiló Garcías: «En darrer lloc també **no puc deixar de parlar del suport que ha donat la CECE al projecte TIL**, apuntant que és un programa molt similar al que va engegar al Confederació Espanyola de Centres d'Ensenyança en els seus centres».

11) Gabriel Barceló Milta: «**Una recent enquesta, realitzada pel mateix col·lectiu Docents pel sentit comú, apunta que el 97 % dels docents considera el TIL com una proposta improvisada**, feta des del desconeixement de la realitat de l'educació i sense criteris pedagògics, i el 91 % diu que els alumnes no adquiriran els coneixements adequats en les matèries no lingüístiques ni garantirà el domini de l'anglès. La realitat és aquesta, el TIL augmentarà el fracàs escolar, Sr. Bauzá».

De vegades, però, la voluntat de justificar certs fets pot produir l'efecte contrari i dona pas a arguments mals de defensar de manera coherent amb la pròpia posició, tal com podem extreure de les següents declaracions d'Aguiló, que defensa l'abandonament escolar com una conseqüència acceptable derivada de les polítiques del govern del PP.

12) Aina Maria Aguiló Garcías: «Una altra cosa, no embullin la gent *fracaso y abandono escolar*, una cosa és fracàs escolar i l'altra abandonament escolar. **És clar que en temps del PP hi havia més abandonament escolar, però és que l'abandonament escolar va lligat a la crisi o no crisi econòmica**, i fa vuit anys...

(Remor de veus)

Vostès saben què és abandonament escolar? Vostès, què és el fracàs escolar? No, és que si no ho saben, és clar.

(Remor de veus i petita cridòria)

LA SRA. PRESIDENTA: Sra. Diputada, ha d'acabar.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS: Sí, simplement, si em deixa explicar fracàs i abandonament escolar: **abandonament escolar sempre sol coincidir, segons els estudis, sempre sol coincidir amb bonança econòmica. I quan governa el PP, evidentment, hi ha bonança econòmica**».

També hem localitzat exemples que tenen com a objectiu desqualificar les actuacions de l'oponent apel·lant a l'absència de dades objectives i fiables que puguin justificar les polítiques del govern. Així ho fa Barceló en els següents fragments, en els quals acusa el govern de tenir com a únic argument per a defensar el TIL la seva majoria absoluta, com també, referint-se als resultats de l'informe PISA, de manipular la realitat amb arguments falsos per a fer acceptable el projecte del TIL.

13) Gabriel Barceló Milta: «Sr. Bauzá, **vostè només té un argument per a defensar el decret llei de trilingüisme: els seus 34 diputats. No té cap argument tècnic a favor, cap, tots els professionals s'hi han manifestat en contra, tots.** S'hi han manifestat en contra tots els professionals de l'educació, l'Assemblea de Docents, els sindicats STEI, Comissions, UGT, ANPE, sí, ANPE, el sindicat de la diputada Aguiló, les cooperatives, l'Escola Catòlica, que ha dit que des d'un punt de vista tècnic el TIL és indefensable; també l'Associació de directors de primària, l'Associació de directors de secundària, les AMIPA de Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera; l'Associació d'inspectors d'educació i la mateixa Universitat de les Illes Balears. La universitat, màxima institució acadèmica, cosa que vostès obliden molt sovint, ha dit que no hi ha garanties que el professorat estigui suficientment format, que hi ha precipitació en l'aplicació i, sobretot, ha denunciat la manca de consens amb la comunitat educativa. L'Associació d'inspectors, que representa els funcionaris responsables de supervisar l'aplicació del TIL, ha denunciat que no ha participat en el procés de planificació ni en el calendari d'implantació, ni ha

estat consultada tècnicament en cap moment. És més, ha afirmat que el TIL tal com està plantejat no només no resoldrà el fracàs escolar sinó que augmentarà els mals resultats dels alumnes».

14) Gabriel Barceló Milta: «**Però és gravíssim voler enganar els ciutadans i amagar la realitat, perquè la realitat és que els resultats de l'informe PISA sobre fracàs escolar són similars a altres comunitats autònomes que tenen una única llengua –Andalusia, Canàries– o comunitats amb llengua pròpia que no tenen immersió, com el País Valencià, similars.** Tots els professionals apunten a altres causes del nostre índex de fracàs escolar: taxa d'immigració, incorporació prematura al mercat laboral, insuficiència de recursos destinats a la diversitat i, sobretot, no és la immersió, és la inversió, la falta d'inversió, la falta d'inversió».

6.2 La cortesia verbal

Les estratègies de cortesia serveixen als diputats per a evitar ser sancionats, tant per la presidenta del Parlament com pel conjunt de ciutadans i, per tant, per protegir la seva imatge personal. El debat parlamentari es desenvolupa entre la tensió d'haver de salvaguardar la pròpia imatge i la de l'adversari, acció de la qual també es beneficien, i la necessitat de mostrar el seu desacord de la manera més correcta possible.

6.2.1 La cortesia convencional

Pérez (2014) anomena cortesia convencional aquella que respon a un conjunt de normes consensuades i acceptades pels membres del Parlament, i que han de ser complides de manera estricta. Com ja hem comentat, es tracta d'accions prefixades que arriben a ritualitzar-se, com són la concessió de la paraula per part del president del Parlament i les fórmules d'agraïment que obren i tanquen les intervencions (Igualeda, 2008: 248).

15) «LA SRA. PRESIDENTA:

Intervencions ara dels grups parlamentaris en torn en contra. **Té la paraula pel Grup Parlamentari Socialista la Sra. Francina Armengol**, per un temps de quinze minuts.

LA SRA. ARMENGOL I SOCÍAS:

Moltes gràcies, Sra. Presidenta, diputats i diputades, president del Govern».

Només el diputat Barceló no agraeix a la presidenta el torn de paraula ni saluda els assistents per a començar la seva intervenció. Comença directament, com també fa Armengol després de l'agraïment de rigor, amb un reconeixement a la comunitat educativa que protesta contra l'aprovació d'aquest decret.

16) Gabriel Barceló Milta: «En primer lloc, avui **vull fer un reconeixement a tots aquells mestres i professors que, fent un gran esforç econòmic i personal, aquests dies es manifesten i fan vaga**, no per reclamar millores salarials, sinó per reclamar una educació de qualitat per als nostres fills i filles. **Moltes gràcies**».

Vull també fer un reconeixement a tots aquells pares i mares que aquests dies ens hem solidaritzat amb els docents, fent també a la vegada un esforç de suport i solidaritat cap a una lluita que és per al bé dels nostres fills. I a tota aquella gent que, sense formar part de la comunitat educativa, també s'ha solidaritzat i ha donat suport a les reclamacions del sector educatiu.

17) Francina Armengol Socías: «[...] **Permeti'm que les meves primeres paraules siguin per a saludar els membres de la comunitat educativa** que avui, malgrat l'hora a la qual la presidenta va decidir aquest debat, encara són aquí. I permeti'm que les meves primeres paraules siguin **per a lloar tota la comunitat educativa** que s'ha manifestat en vaga des de fa vuit dies, per a lloar la seva actitud de dignitat, de valentia, de lluita per la llibertat i l'educació pública de les Illes Balears.

(Alguns aplaudiments)

Moltes gràcies, perquè han donat una lliçó al nostre poble i a mi, com a diputada, també m'han donat una lliçó».

Com a resposta a aquesta mostra de suport de Barceló i Armengol, Aguiló comença la seva intervenció de torn de rèplica reproduint els patrons dels altres dos diputats i, en un to un tant agressiu i sensacionalista, amb expressions com «nens tirats i abandonats», se solidaritza amb el sector de la comunitat educativa contrari a la vaga. Immediatament, hi ha una resposta per part dels grups opositors, i podem pensar que també del públic, i interrompen la diputada, per la qual cosa la presidenta ha de demanar silenci. No obstant això, la seva intervenció sembla que respon més a un intent de protegir la seva pròpia imatge que no una mostra de suport real.

18) Aina Maria Aguiló Garcías: «Gràcies, Sra. Presidenta. **Nosaltres ens solidaritzam, ens solidaritzam amb tots aquells nins que el primer dia de vaga varen estar al pati tirats i abandonats**, quan només hi havia 3.379 professors de vaga, i 3.379 professors que ens varen introduir els directors. Per tant, jo crec que no varen dir mentides. Nosaltres ens solidaritzam **amb tots aquells professors que els han obligat a posar-se les camisetes verdes**, perquè divendres dia 13 alguns directors dels centres varen obligar els professors a posar-se camisetes verdes. Ens solidaritzam **amb tots aquells professors que els han obligat avui a fer vaga**.

LA SRA. PRESIDENTA:

Guardin silenci, perquè fins ara els han respectat a vostès. Guardin silenci, per favor.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS:

Ens solidaritzam **amb tots aquells professors que han volgut anar a fer classe i els directors d'algunes escoles no els han deixat fer classes**. Perquè, senyors i senyores diputats, el dret de vaga existeix, però el dret de no fer vaga també existeix, i el **Grup Parlamentari Popular se solidaritza amb tota aquesta gent que no ha fet vaga**. Ser professor és qüestió de vocació, i el que menys vols fer és perjudicar els teus alumnes. És qüestió d'ètica. Per què no han fet una vaga a la japonesa? O per què no han fet una vaga el mes de juliol? Per què? Per empipar l'alumne. Idò ens solidaritzam amb tots aquells que no volen empipar els seus alumnes, amb tot això».

Una altra d'aquestes regles amb què es gestionen les intervencions és el respecte dels temps destinat per a cada intervenció. Com podem observar, en quasi totes les intervencions aquests temps no es respecten, per la qual cosa són interromputs per la presidenta. El cas més destacat és la intervenció d'Armengol a qui la presidenta demana que acabi fins a cinc vegades.

19) «LA SRA. PRESIDENTA:

Acabi, Sra. Armengol.

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Sra. Armengol, **acabi**.

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Acabi ja, Sra. Armengol.

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Sra. Armengol, **ha d'acabar ja.**

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Però ja».

Així mateix, constantment s'interromp el diputat que té el torn de paraula i es transgredeix, d'aquesta manera, una altra de les regles que regulen l'ordre conversacional, per la qual cosa la presidenta també intervé.

20) «LA SRA. PRESIDENTA:

Guardin silenci, perquè fins ara els han respectat a vostès. **Guardin silenci, per favor.**

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Silenci, per favor.

[...]

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS:

Ja acab. Perquè s'adonin de les mentides que diu l'oposició, jo aquí tenc una notícia d'*El País*, ...

(Remor de veus)

“Cataluña a la cabeza en fracaso y abandono escolar”.

(Remor de veus i se sent de fons una veu que diu “mentida”)

Això ho posa *El País*, ...

LA SRA. PRESIDENTA:

Sr. Diputat.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS:

Això ho posa *El País*, una altra cosa ...

LA SRA. PRESIDENTA:

El crid a l'ordre. Sr. Diputat, per favor, basta ja».

21) Francina Armengol Socías: Ja està bé, escolti, que li convé, Sra. Aguiló. Escolti, que li convé. Mirin...

(Remor de veus i se sent una veu de fons que diu “crida-li l'atenció”)

Què ha fet el Partit Popular durant aquests dos anys?

LA SRA. PRESIDENTA:

Silenci, per favor.

[...]

LA SRA. PRESIDENTA:

Sra. Diputada, per favor, silenci. I vostè també, Sr. Thomàs, vostè també, Sr. Thomàs, per favor».

Amb tot, Pérez (2014) observa com la cortesia derivada de la norma institucional resulta ser menys significativa en el discurs polític que es basa, sobretot, en l'argumentació. No obstant això, diu, pren rellevància perquè fa de suport al desenvolupament discursiu, perquè marca l'inici i el final de les intervencions i, per tant, serveix per a l'ordre discursiu i també per al manteniment de la pròpia imatge, com en el cas dels agraïments.

6.2.2 Cortesia atenuadora

La cortesia atenuadora té punts de contacte amb les estratègies d'autoimatge, perquè està orientada principalment a minimitzar els possibles AAI, tant positiva com negativa (Igualada, 2008: 249). Es tracta de mètodes que recorren a unitats lingüístiques utilitzades estratègicament per a no expressar la crítica, una ordre o una petició de manera directa. Pérez (2014) diu que aquest tipus de cortesia té més en compte el receptor, i, en canvi, les estratègies d'autoimatge estan orientades a salvaguardar la pròpia imatge davant dels receptors, a conservar o a mantenir l'opinió que té la societat sobre un mateix.

L'atenuació sol anar dirigida a la imatge negativa del receptor, perquè és la més amenaçada si tenim en compte que l'objectiu del parlant és modificar la conducta i la ideologia inicial de l'oponent. Els recursos lingüístics usats responen a la intenció argumentativa del diputat, amb la finalitat de fer-li complir el seu propòsit. Per tant, s'estableix una relació entre el desenvolupament de l'argumentació i els mecanismes lingüístics de la cortesia verbal.

Els discursos són molt rics en aquest tipus de mecanismes de cortesia atenuadora, i sol ser freqüent que en una mateixa intervenció en trobem diversos. No obstant això, hem volgut establir una classificació d'aquestes estratègies amb la finalitat d'oferir-ne una anàlisi més ordenada.

- Estructures sintàctiques d'atenuació

Un dels principals mecanismes que s'usen per a mitigar la força il·locutiva és l'ús de verbs que, a manera d'introducció, anticipen de manera cortesa l'exigència, l'ordre o l'atac a l'oponent. Els dos verbs modalitzadors més usats són «creure» i «parèixer». Es tracta de verbs de llengua, pensament i voluntat, molt presents en els textos argumentatius, com el debat parlamentari, que

pertanyen a un tipus textual subjectiu i ideològic. En els següents exemples, Aguiló usa aquest recurs per introduir l'atac a la imatge positiva dels diputats de l'oposició.

22) Aina Maria Aguiló Garcías: «De totes maneres, **crec** que últimament algú els deu haver cridat a l'ordre i han canviat el cantet».

23) Aina Maria Aguiló Garcías: «En definitiva, aquesta recerca una evidència dels beneficis d'usar activitats plurilingües i pluriculturals, i no només pels alumnes, sinó també pels professors. Per tant **crec** que estan un poquet retardadets».

24) Aina Maria Aguiló Garcías: «...i **crec** que els sonarà; diu, primer, que els professors han de tenir acreditat el nivell B2, **crec** que vostès no hi estan d'acord; que els centres han de seguir les recomanacions europees recollides en aquesta matèria en el marc comú europeu de referència; que el professorat ha d'adaptar el currículum de l'àrea i elaborar o adaptar els materials didàctics; que els centres hauran de modificar el seu projecte educatiu i el seu model d'organització i funcionament, adaptant-los a les especificacions d'aquesta normativa».

Armengol també anticipa l'atac a la imatge positiva dels diputats del Partit Popular, en vista que no ofereixen respostes a la mobilització ciutadana, i l'atenua conclouent que l'única manera possible d'explicar la negativa dels membres del govern per a arribar a un consens amb la comunitat educativa és que no són conscients de la magnitud de la protesta, que ja ha transcendit a altres sectors de la societat.

25) Francina Armengol Socías: « [...] aquest consens que hi ha en el carrer i que vostès no volen veure és qui ha guanyat; hi ha un clam social i **crec** que vostès no s'adonen que s'ha estès a tots els àmbits socials».

Els verbs «proposar» i «demandar» també funcionen com a atenuadors d'ordres directes, per la qual cosa preserven la imatge negativa de l'oient.

26) Francina Armengol Socías: Jo **li propòs**, Sr. President, i acab, Sra. Presidenta, que retiri els expedients polítics que varen fer contra els directors de Maó, que els retiri, no són proposats per Inspecció Educativa, són proposats per vostès, per persecució ideològica. **Li deman** que avui no validi aquest TIL. **Li deman** que s'asseguin amb el comitè de vaga, no amb els sindicats per

parlar de l'any que ve, amb el comitè de vaga perquè es desconvoqui la vaga que afecta ara totes les famílies de les Illes Balears. **Li deman** que convoquin tota la comunitat educativa, que cerquin acords, consens i diàleg, que és la seva responsabilitat.

27) Gabriel Barceló Milta: «**Li demanam**, Sr. Bauzá, ja que la delegada del Govern de l'Estat es nega a venir a donar explicacions al Parlament, que vostè es dirigeixi a ella per exigir-li que acabi amb aquesta campanya d'assetjament a menors d'edat».

Les construccions impersonals també són un altre recurs atenuador de desfocalització dística, perquè imposen certa distància entre el parlant i el possible AAI.

28) Joana Maria Camps Bosch: «Tots vostès han tingut responsabilitats de govern en aquesta comunitat autònoma, i han pogut solucionar aquest tema, **però mai no s'ha solucionat**».

També el verb «esperar» pot imposar aquesta distància. Tal com es pot observar en el següent fragment, el verb no es refereix tant a la manifestació d'un desig, sinó a una petició perquè les consideracions de l'oposició es tinguin en compte i no s'aprovi el decret.

29) Francina Armengol Socías: «Sra. Presidenta, el Grup Parlamentari Socialista, en base a l'article 91.1 del Reglament d'aquesta cambra, sol·licita votació pública per crida en cada un dels diputats i diputades i **esper** que algú voti en consciència».

Aquest recurs pren un to irònic en el següent fragment de la intervenció d'Armengol, en el qual la diputada fa una petició al president perquè escolti la comunitat educativa, pressuposant que, tanmateix, el president no sol escoltar.

30) Francina Armengol Socías: «Moltes gràcies, perquè han donat una lliçó al nostre poble i a mi, com a diputada, també m'han donat una lliçó. **Esper**, president, que hagi escoltat alguna cosa».

Armengol mitiga un atac a la imatge negativa del president mitjançant el marcador de cortesia «per favor».

31) Francina Armengol Socías: «Hi ha 33 municipis de Mallorca que han votat en contra del TIL. En definitiva, li deman sensatesa, li deman sensatesa. Sr. President, vostè ha creat aquest problema, vostè el pot arreglar. **Per favor, avui no aprovin aquesta barbaritat pedagògica i jurídica, s'assegui amb tothom i arribi a un acord**».

Finalment, un altre recurs que hem observat i que es repeteix diverses vegades és l'ús de la primera persona del plural per a dirigir l'atac. En els exemples que hem trobat, el parlant acusa l'adversari amb l'ús de la tercera persona, però conclou l'atac en primera persona, d'aquesta manera resta part de la responsabilitat a l'oient, i la fa recaure també sobre el mateix parlant, amb l'objectiu de mitigar l'asseveració.

32) Gabriel Barceló Milta: «Així, els han acusat d'adoctrinadors, d'adoctrinar els alumnes, quan són vostès els que estan obstinats a adoctrinar les aules. És clar, vostès volen alumnes submisos, que no tinguin esperit crític, que segueixin el ramat, i si un professor els estimula a pensar per si mateixos l'**acusam** d'adoctrinador».

33) Francina Armengol Garcías: «I sense igualtat ni llibertat la democràcia perd molt de sentit, Sr. Bauzá, perquè no formam ciutadans, **formam** esclaus que pensin des del fanatisme ideològic que el mou a vostè, Sr. Bauzá».

- Actes de parla indirectes amb preguntes retòriques

Els actes de parla indirectes són aquells en els quals es desplaça el sentit de l'enunciat i, per tant, ha de ser inferit. Pérez (2014) apunta que en el cas de la cortesia verbal la forma com s'expressa un enunciat és el que realment té importància, sobretot en contextos en què hi ha normes i sancions, com el debat parlamentari, i el significat de la proposició queda en un segon pla.

En els textos argumentatius les preguntes retòriques s'usen amb la finalitat de convidar a la reflexió i per al desenvolupament de la idea principal. Pérez (2014) observa que en el debat parlamentari es combinen freqüentment les preguntes retòriques i els actes de parla indirectes, des del punt de vista oral, per a emfatitzar i produir un canvi en la modalitat enunciativa. Partint de la nostra anàlisi, es tracta d'una estratègia per a ocultar un acte directiu. En són un exemple els següents fragments en què Armengol exigeix implícitament la cooperació del President i en els quals l'estructura de la pregunta retòrica es repeteix per a augmentar-ne la força il·locutiva.

34) Francina Armengol Sociás: «Jo li deman: si s'ha pogut asseure amb tots aquests sectors, **per què** no es pot asseure amb la comunitat educativa? **Per què** no pot escoltar vostè, de primera mà, el que li volen dir des de la comunitat educativa? **Per què** obliga la gent que li hagi de dir en el carrer, Sr. President?»

35) Francina Armengol Sociás: «Sr. President, **per què** tots els ciutadans no som iguals en aquesta comunitat autònoma per al seu govern? **Què** tenen de perillós els pares i els docents d'aquesta comunitat autònoma? **Per què** vostè no s'hi vol seure, Sr. President del Govern?»

- Apel·lació al coneixement compartit

En qualsevol interacció verbal hi ha una zona d'intersecció en què els participants comparteixen uns determinats coneixements. Hi ha una sèrie d'atenuadors que són expressions que pretenen arribar a aquest saber comú. Tal com exposa Pérez (2014), la finalitat d'aquestes estratègies és immunitzar el punt de vista propi, donant per suposat que comparteix coneixements amb el receptor i, com a conseqüència, demostra que no pot estar equivocat. D'aquesta manera, aconsegueix evadir la possible crítica posterior.

36) Joana Maria Camps Bosch: «Tot i que la competència per aprovar el projecte de tractament integrat de llengües, **com saben vostès**, és dels consells escolars, dins l'àmbit del marc normatiu vigent al Decret 15/2013 es consagra que el Departament d'Inspecció Educativa, com a òrgan que hi és per vetllar el compliment de la normativa vigent, havia detectat situacions de manca de resposta, manca de solució, i amb aquest decret es dóna precisament resposta a aquestes situacions particulars que podien donar-se en el procés d'elaboració dels projectes, amb la qual cosa també resulta necessari aclarir-ho i corregir-ho, i així es fa a través del decret llei».

37) Aina Maria Aguiló Garcías: «[...] i **crec que els sonarà**; diu, primer, que els professors han de tenir acreditat el nivell B2, crec que vostès no hi estan d'acord; que els centres han de seguir les recomanacions europees recollides en aquesta matèria en el marc comú europeu de referència».

6.2.3 Cortesia solidària

La majoria d'estratègies analitzades fins ara es refereixen al destinatari directe del debat, és a dir, al conjunt de diputats presents en la sessió. Ara bé, com ja hem comentat, amb les seves intervencions, els diputats també es dirigeixen als destinataris indirectes, el conjunt dels ciutadans

que no és present físicament en les sessions, però als quals els arriben els continguts dels debats, normalment a través dels mitjans de comunicació.

Mitjançant el fal·laç *argumentum ad misericordiam* l'emissor cerca la comprensió de l'oient, però també vol fer notar que a la societat té en compte el seu punt de vista. En el debat que analitzam, el receptor indirecte pren diverses formes (comunitat educativa, docents, nins i nines).

38) Gabriel Barceló Milta: «Aquí la consellera, quan ha parlat, la portaveu del Partit Popular en aquest tema d'educació quan ha parlat, es referia als diputats de l'oposició, però **pensin que el que diuen ho diuen a milers i milers de persones que es manifesten aquests dies, a tota la comunitat educativa, als pares i mares, als professors i als mestres**, a tota aquesta gent és a qui es dirigeixen».

Per això, Pérez (2014) apunta un tipus de cortesia que anomena «solidària», i que pretén fer present el conjunt dels ciutadans en la interacció argumentativa del debat per a fer-los-en partícips. Però, sobretot, a qui es refereixen més els diputats és a aquells sectors que, a part de no tenir la capacitat d'intervenir en les sessions, es troben en una situació de vulnerabilitat. En el nostre cas, el sector més vulnerable pel que fa a l'aplicació del decret que es debat és la comunitat educativa.

39) Gabriel Barceló Milta: «Mirin, encara que la vaga s'aturi per motius econòmics o pel seny dels professors, **els professors, els mestres, la societat ja ha guanyat, aquesta mobilització, aquest consens que hi ha en el carrer** i que vostès no volen veure és qui ha guanyat; hi ha un clam social i crec que vostès no s'adonen que s'ha estès a tots els àmbits socials. I li insistesc abans, no només entre els votants de l'esquerra, vostès sembla que es refereixen que només els independentistes són aquí fora, no senyor, **és un clam social que s'ha estès a tots els sectors**. Sra. Consellera, Sra. Presidenta, Sr. President, quan un professor o professora explica que fa vaga i que veus que no és pel seu sou, no és per tenir més sou, no és per tenir més vacances, **és pels nostres fills i filles**, és per a una millor qualitat de l'ensenyament, **et vénen ganas de donar-los suport, d'abraçar-los**; com que no ho pots fer un per un, et poses aquesta camiseta verda per donar-los suport, aquesta camiseta verda que significa dignitat i orgull; **la dignitat del col·lectiu d'ensenyants** que no acceptem imposicions i **l'orgull de tenir uns professors, unes professores, uns mestres, els mestres que tenim, l'orgull de tenir-los**. Li demanam que estigui a l'alçada d'aquesta gent, Sr. Bauzá, i que avui retiri els expedients als directors de Maó i que avui també retiri el decret de trilingüisme».

Pérez (2014) observa com aquest tipus d'estratègies són aprofitades pels polítics amb finalitats oportunistes que, fins i tot, en molts casos recorren a la demagògia apel·lant als sentiments de malestar o desesperació dels sectors més desfavorits per les polítiques. Aquests mecanismes que reforcen l'argumentació estan destinats a persuadir tant el receptor directe com l'indirecte.

Un ús habitual de cortesia solidària es fonamenta en un desplaçament d'intencions: el diputat, per a expressar les seves necessitats i exigències, utilitza «els ciutadans» i actua com a mediador i portaveu del que suposa que són les seves peticions. Armengol, en els fragments que reproduïm a continuació, demana la negociació del decret amb l'oposició mitjançant aquest mecanisme.

40) Francina Armengol Sociás: «Senyors del Partit Popular, el sector educatiu sempre ens ha demanat una cosa als polítics: que ens posem en un mínim d'acord perquè no canviem les coses cada dos per tres, sí o no; **per què no els fan cas? Per què no han volgut seure's ni una sola vegada amb nosaltres?** I per què s'entesten a aprovar un decret llei que neix mort?»

41) Francina Armengol Sociás: «Jo els deman que apliquin el sentit comú, que escoltin les persones que en saben, els milers de docents que són a les portes del Parlament avui, que escoltin els representants de la comunitat educativa. **Jo no em cansaré de repetir-ho, la meva responsabilitat és la de demanar públicament que el president s'assegui a fer una negociació real amb la comunitat educativa».**

6.3 La descortesia verbal

Tal com diu Pérez (2014), en qualsevol interacció la intenció dels interlocutors és arribar a l'èxit comunicatiu segons la seva finalitat. Ara bé, hi pot haver punts de desencontre entre els participants que obstaculitzin els propòsits inicials per falta d'acord. En el debat parlamentari les posicions són contràries i, per tant, l'objectiu dels diputats és aconseguir la persuasió de l'oponent. Tanmateix, quan el fracàs de la persuasió és previsible, la descortesia pot produir rèdits polítics davant els propis seguidors. Per tant, tant els actes de parla cortesos com també els descortesos constitueixen estratègies argumentatives.

L'atac és l'eina clau per a l'orador del debat en un doble sentit, tal com observa Fernández (2008: 5), perquè no només serveix per a danyar la imatge de l'adversari, sinó que, a més, l'obliga a defensar-se, per la qual cosa li resta temps per a desplegar les seves pròpies estratègies, tant d'atac com també de defensa de les seves posicions. Segons aquest mateix autor, l'ús de la descortesia verbal es pot orientar de dues formes: per una banda, l'objectiu del parlant no és ben bé cercar el

consens amb l'adversari, sinó derrotar-lo i ser vist en una posició de superioritat per part de l'audiència, que és, al cap i a la fi, el destinatari final de l'acte comunicatiu i, per altra banda, el mitjà de què disposa el parlant per aconseguir aquest objectiu és criticar l'adversari per tal de mostrar que les seves idees són les úniques vàlides.

Per a realitzar l'estudi d'aquest apartat hem agafat el model de Pérez (2014), que articula l'anàlisi a partir de dues propostes de classificació de la cortesia verbal. Per una banda, la de Culpeper (1996), segons el qual hi ha cinc tipus de cortesia: l'oberta, la positiva, la negativa, la que expressa sarcasme o burla i la retinguda, és a dir, la cortesia esperada que no arriba a produir-se mai. Per altra banda, la classificació d'Hernández (2006: 41), que parla de dues maneres en què es manifesta la cortesia verbal: l'encoberta, mitjançant la qual la reafirmació de la pròpia imatge perjudica la del destinatari, i l'oberta, constituïda per un AAI contra el destinatari. Així, tant dins la cortesia oberta com dins l'encoberta trobam atacs a les imatges positiva i negativa del receptor, mentre que el sarcasme i la burla són recursos que reforcen els actes descortesos. La cortesia retinguda, en canvi, com que és un procediment més propi de l'àmbit conversacional espontani, quedarà fora de la nostra anàlisi.

Seguint el model de Pérez (2014), dividirem aquest apartat en dos blocs (descortesia oberta i encoberta) que inclouen els diversos recursos lingüístics mitjançant els quals els diputats fonamenten la seva argumentació i manifesten les discrepàncies ideològiques existents entre els diferents partits polítics.

6.3.1 Descortesia encoberta

Segons Hernández (2006), com ja hem apuntat, la descortesia encoberta té com a objectiu desprestigiar la imatge de l'oponent a la vegada que s'enalteix la pròpia imatge o la del grup parlamentari a la qual pertany el parlant.

Tal com fa Pérez (2014), ampliarem el camp d'actuació d'aquesta estratègia i analitzarem els mecanismes mitjançant els quals s'emmascara o no s'especifica clarament la crítica, per la qual cosa el parlant se situa en un límit difús entre la cortesia obligada pel context i la descortesia que implica el desacord amb l'oponent.

- Reforç de la pròpia imatge i desprestigi de la contrària

En el debat parlamentari és molt freqüent menysprear l'actuació del partit oposat per, just després, alabar la feina del propi grup: el parlant estableix una oposició d'ideologies de la qual es dedueix l'encert d'actuar segons la seva pròpia (Fernández García, 2009; Ridaó 2009).

Els fragments que analitzarem a continuació són mostres explícites del desacord entre el govern i l'oposició, que es vehiculen a través de la desqualificació del contrari mitjançant crítiques directes a la seva imatge positiva. Mostren casos de descortesia encoberta, especialment quan hi ha enaltiment de la imatge pròpia, si bé és molt difícil que aquest recurs aparegui totalment deslligat de l'atac directe contra l'oponent, un recurs propi de la descortesia directa.

En les següents intervencions, Aguiló argumenta la seva proposta amb un to acusatori amb el qual pretén desqualificar les actuacions del PSOE quan governava. Fent servir una ironia parla de «progressió a futur» i la contrasta amb la «progressió passada», argumentant que es tractà d'una regressió, i intensifica la justificació amb una frase feta.

42) Aina Maria Aguiló Garcías: «Si ni tan sols aquesta progressió a futur els és suficient per convèncer-los, podem parlar de la progressió passada. Podem dir, per exemple, podem parlar del decret de trilingüisme, suspès pel pacte; podem parlar de les seccions europees, per cert, amb una ordre de la consellera d'Educació amb la qual només es demanava el B1. Podem parlar del British. Tot això és progressió. **El decret de tractament de llengües és una passa endavant**, una passa endavant a les seccions europees, una passa endavant en el British, i una passa endavant en el decret de tractament de llengües. **Si vostès, senyors del Grup Parlamentari Socialista Obrer Espanyol, no haguessin tirat al fons el decret de tractament de llengües a hores d'ara aquesta comunitat autònoma ja tendria implantat, implantat totalment, el trilingüisme o el plurilingüisme en els centres educatius. Senyors, dins el pecat hi ha la penitència**».

A continuació reproduïm un exemple en el qual enalteix la parlant la seva imatge amb l'autoritat que se li hauria de suposar pel fet de ser mestra, i ataca la imatge positiva de l'oposició acusant-los d'incompetents. Tot seguit, atribueix l'escolarització en català a un capritx imposat per l'anterior govern i acaba enaltint la imatge del seu grup polític amb un autoagraïment.

43) Aina Maria Aguiló Garcías: «**Aquí s'han fet un embull, és que, és clar, com que vostès no són docents s'han fet un embull**. El que els pares varen triar va ser la llengua vehicular, que segons la UNESCO ens diu que ha de ser la llengua materna, i això és la primera imposició seva que el Partit Popular va llevar fa dos anys. **És a dir, vostès aquí per nassos tothom havia d'estar escolaritzat en català, perquè sí, perquè m'agrada. Idò no senyor! No senyor! Aquí s'ha de poder elegir**: vull escolaritzar el meu fill en català? Ok, d'acord; no el vull escolaritzar en català? Idò l'escolaritz en castellà perquè tenim dues llengües oficials, i això és una de les primeres imposicions que va llevar el Partit Popular fa dos anys...

(Alguns aplaudiments)

Moltes gràcies per haver-ho fet, i molts de pares ens ho han agraït».

Aguiló no només vol desacreditar l'oposició, sinó també la mobilització ciutadana i la comunitat educativa que hi està implicada. Aquí, l'ús de la pressuposició es posa al servei de l'autoenaltiment i, per contrast, de l'atac als contraris: un clar exemple del tipus de descortesia exposat en aquest apartat.

44) Aina Maria Aguiló Garcías: **«nosaltres no mobilitzam ni cridam, nosaltres dialogam».**

En el fragment 45, Armengol reafirma l'actuació del seu partit mitjançant l'atac a la imatge positiva del govern, acusant-lo de tenir objectius ocults que el motiven a actuar d'esquena a la comunitat educativa.

45) Francina Armengol Socías: **«I nosaltres, si tenim la confiança de la ciutadania, continuarem treballant des del consens dins l'educació i implantant l'anglès, que sí que ja ho vàrem fer, perquè vostès no han descobert la pólvora, l'únic objectiu que tenen és, precisament, eliminar el català».**

- Crear incertesa i aixecar sospites

Una de les estratègies mitjançant les quals es gestiona la diferència ideològica entre els diferents grups parlamentaris és la de persuadir el conjunt de la societat que la lògica i l'evidència dels fets no donen suport a les propostes realitzades pels oponents. Aquest recurs es pot aplicar de dues maneres: acusar de falsedat de manera oberta, o insinuar que l'oponent menteix o que oculta alguna dada pertinent (Pérez, 2014: 301). Aquesta darrera possibilitat és la que analitzarem a continuació.

Armengol acusa el govern d'emascarar l'objectiu final de la proposta del TIL: promoure el castellà en detriment del català a les aules.

46) Francina Armengol Socías: **«Miri, hi ha certs centres de Mallorca on els canvis que han fet vostès des de l'estiu i que han provocat canvis en els projectes originals dels projectes lingüístics el que han suposat és fer més classe en castellà, que és el que al final vostès cerquen».**

En la mateixa línia, Barceló acusa Bauzá que el seu objectiu final és actuar contra la llengua catalana, amb el subterfugi de l'ensenyament de l'anglès. Així, li recrimina que està sotmès a la ideologia d'un grup minoritari, podem entendre que es refereix al Círculo Balear. Finalment, fa referència a la Llei de símbols i qüestiona les prioritats del govern, que es desvien dels afers que són realment importants per a la majoria de ciutadans, i acaba amb un atac a la imatge positiva del president, acusant-lo de repressor:

47) Gabriel Barceló Milta: «Sr. Bauzá, el seu govern s'ha caracteritzat per la persecució ideològica, fins a episodis de repressió infame com el cas dels directors de Maó. **S'han cregut realment aquesta ridícula bubota de la delirant dictadura catalanista.** Des del primer dia, Sr. Bauzá, **s'ha posat en mans dels sectors més ultres de les Illes Balears, absolutament minoritaris.** S'han posat nerviosos amb els llaços a les escoles, i ara tramiten una llei per urgència per prohibir la llibertat a les escoles, per perseguir uns llaços que proclamen un compromís amb la llengua i amb la identitat del país, un compromís amb la llengua i amb la identitat del país, una cosa mai vista en democràcia. **Un govern que perd el temps en això, a perseguir llaços. Aquestes són les urgències d'aquest govern.** No l'atur, no el compliment de la Llei de dependència o les llistes d'espera, no. Prohibir llaços a les escoles. **I tot forma part del mateix paquet per imposar les seves dèries ideològiques amb tots els mitjans repressius de què disposa».**

En l'exemple que reproduïm a continuació, Barceló vol mostrar una imatge debilitada del govern, que té l'oposició d'un sector molt important de la societat, i en reprèn l'acusació d'autoritarisme. La insinuació que el govern és poc sòlid i cohesionat s'intensifica quan el diputat fa constar que hi ha votants i membres del Partit Popular contraris a l'actuació del govern, i fa una pressuposició: tots els altres membres del partit són indecents, inconscients i viuen allunyats de la realitat de la gent del carrer.

48) Gabriel Barceló Milta: «Sí, Sr. Bauzá, **s'estan quedant tot sols.** Entre els mestres i professors que fan vaga, entre els pares i les mares que s'han solidaritzat, entre els milers i milers de persones que estan preocupades pel futur dels nostres fills i que estan astorats per aquesta **actitud autoritària i intransigent del Govern, també hi ha votants de la dreta, Sr. Bauzá,** ho ignora? Ho vol ignorar? **Parli amb els regidors i les regidores del Partit Popular que tenen un mínim de consciència i decència,** parli amb ells, potser entendrà algunes coses. Més d'una trentena d'ajuntaments han aprovat mocions a favor del consens i contra el decret de

trilingüisme, en ocasions gràcies a l'abstenció dels regidors del Partit Popular. **Alguns dels seus batles, que sí que estan en contacte amb la gent del carrer, que sí que toquen de peus a terra, li estan demanant que dialogui, que consensui, que arribi a acords».**

Finalment, trobam un altre exemple de creació de sospites per part del bàndol del govern, mitjançant el qual Aguiló posa en dubte l'honestetat de l'oposició i els acusa de criticar un decret que no han llegit.

49) Aina Maria Aguiló Garcías: «Tercera cosa, cada centre educatiu aprova el seu projecte lingüístic de centre, per exemple el meu fill no farà matemàtiques, el meu fill farà educació física i plàstica, per exemple. Per què s'han de fer matemàtiques, per què s'han de fer matemàtiques?
(*Remor de veus*)

És que no s'assabenten, no han llegit el decret, tenen un problema, no han llegit el decret».

6.3.1 Descortesia oberta

En els següents apartats, la descortesia verbal mostra explícitament els actes amenaçadors. La intenció d'aquestes crítiques directes, tal com assenyala Pérez (2014: 309), és danyar la imatge positiva de l'adversari, tot i que també se'n pot veure alterada la negativa, mitjançant diverses tècniques més o menys elaborades.

- La crítica directa

Pérez (2014) observa que l'ús de la desqualificació directa de la imatge positiva de l'oponent com a recurs per a l'argumentació té com a objectiu defensar les pròpies tesis. Un d'aquests recursos per a l'atac dels procediments del govern és l'ús de mostres de menyspreu mitjançant substantius, verbs o adjectius de connotació negativa.

50) Francina Armengol Socías: «Hi ha centres a Eivissa, Sr. President, que podran dedicar un minut per alumne en anglès, perquè s'han de repartir els professors entre dos centres. Hi ha centres de Menorca que han demanat un perfil d'anglès i com que no ha arribat fan un dia de classe en castellà i un en anglès. Aquesta és la realitat del que vostè fa, un **caos absolut** a l'educació de les nostres illes».

51) Gabriel Barceló Milta: «I el PP no està dubtant de dur a terme la seva **campanya de criminalització** amb tots els mitjans disponibles, fins i tot amb la complicitat de la delegada del Govern espanyol; després de tot és simplement una persona de la confiança i lleialtat del

president, que es presta a posar les Forces de Seguretat a **perseguir** estudiants menors d'edat que informen de la vaga, amb **detencions absurdes** i amb **cops**, si és necessari».

Armengol torna a fer referència als sectors més vulnerables de la societat i acusa la dreta d'elitista i de no fomentar la igualtat d'oportunitats entre els alumnes de capacitats diferents.

52) Francina Armengol Socías: «Això és el que han fet, **destrossen** l'educació, fa dos anys que estan amb aquesta història, fa dos anys. Perquè vostès tenen un **odi profund** a tot el que és públic, als docents i a tot el que això suposa, perquè en el fons no vol equitat ni igualtat d'oportunitats, **en el fons els que poden poden i els que no poden no poden, que això és la dreta de sempre, que és la dreta de sempre**, amb unes formes que havíem pensat que haurien oblidat amb els anys, i avui retornen aquells moments tristos d'aquesta terra».

Armengol també ataca la imatge positiva del govern, la de la Conselleria d'educació i la del president, a qui qualifica d'incompetent i d'irresponsable per haver instigat amb la seva actitud la convocatòria de la vaga indefinida.

53) Francina Armengol Socías: «**Rebuig** que s'ha exemplificat en forma de vaga, i si una vaga de vuit dies és un **fracàs absolut** del Govern, una vaga indefinida alhora és una **irresponsabilitat absoluta** de la conselleria afectada i sobretot del president de les Illes Balears».

En els següents fragments, els diputats dirigeixen l'atac directe amb l'*argumentum ad populum*, per fer referència al que afecta la majoria de la gent implicada.

54) Francina Armengol Socías: «Inicialment els varen fer aquell article 20 en el primer decret; avui volen aprovar una llei que l'elimina, Sra. Consellera i Sr. President, això és un campí qui pugui, **és una aberració absoluta, ningú, ningú no sap com ha d'aplicar el que vostès diuen que és tan fàcil d'aplicar, no hi ha cap centre que tengui clar com es fa això**, perquè aprovaran avui una llei que diu coses diferents del decret inicial que s'ha de desenvolupar».

55) Francina Armengol Socías: «El que vostès fan en aquest moment no té nom, **incendien tothom**, posen molts problemes a l'educació de les nostres illes i **tothom li ha dit molt clar: no**

pot ser que continuïn d'aquesta manera, no pot ser que continuïn fent aquesta política d'imposició».

Armengol intensifica aquest recurs referint-se també a membres del Partit Popular que estan en contra de l'aprovació del TIL, i inclou una burla quan diu que Joan Huguet «no és un roig perillós» per haver-se posicionat en contra de la línia d'actuació del partit. D'aquesta manera, augmenta la desconfiança cap a les pretensions del govern que són rebutjades, fins i tot, pels membres del seu mateix partit.

56) Francina Armengol Socías: «Miri, president, **està tothom en contra, tothom**, això no és negociar, ni és acordar, ni és dialogar: tots els sindicats educatius, associació d'inspectors, associació de directors de primària, associació de directors de secundària, la Universitat de les Illes Balears, les cooperatives d'ensenyament, l'Escola Catòlica, tothom, tots els partits polítics, **membres del Partit Popular, avui el Sr. Tòfol Soler, expresident d'aquesta comunitat autònoma ha fet públic que ha fet un donatiu a la caixa de resistència. El Sr. Joan Huguet, ja li vaig dir, no és un roig perillós, no es preocupi; el batle de Pollença no ha perdut el nord**, és un home que coneix la problemàtica del seu municipi».

Finalment, la diputada desprestigia les decisions del govern perquè fa ús autoritari del seu passat resultat electoral, la majoria absoluta, mitjançant termes de contingut semàntic molt agressius com «guerra» i «*manu militari*», amb correspondències amb un règim despòtic, i, tot seguit, torna a l'*argumentum ad populum*.

57) Francina Armengol Socías: «Aquesta és la trista realitat del per què **posen en peu de guerra** tota la comunitat educativa, perquè volen **imposar *manu militari* el que la gent lliurement els ha dit que no vol**».

En el fragment 58, Aguiló té com a objectiu desqualificar l'oposició, amb una ampliació de l'àmbit d'atac, i ho fa a partir de persones concretes: dos catalans, un de socialista i un de nacionalista, i una exconsellera socialista de la nostra comunitat. Per tant, per una banda personalitza els partits polítics rivals o d'ideologies oposades i, per una altra, aprofita l'argument per a desacreditar els polítics catalans que podrien semblar un referent de l'oposició pel que fa a la gestió de la política lingüística en educació, com també una exconsellera del principal partit de l'oposició, amb un atac a la seva imatge positiva.

58) Aina Maria Aguiló Garcías: «Senyors i senyores diputats, nosaltres, el Grup Parlamentari Popular suporta la validació d'aquest Decret Llei de tractament integrat de llengües, amb l'objectiu d'estendre els grans beneficis que suposa el bon aprenentatge d'una tercera llengua, especialment l'anglès, **vetat i destinat tan sols fins ara, i gràcies a un decret socialista, a les classes més riques, aquelles que poden pagar 700 euros perquè els seus fills vagin a un col·legi privat**, com fa el Sr. Artur Mas amb el Col·legi Aula o com fa el Sr. Montilla, impulsor de la Llei d'educació catalana, el qual du els seus fills a un col·legi alemany. **O com aquí, a Balears, també feia una consellera socialista**».

- Acusacions i retrets

En el debat polític solem trobar, com a arguments en contra del discurs de l'oponent, dos tipus d'actes de parla que s'emmarquen dins la descortesia verbal: culpar l'adversari dels problemes actuals i retreure-li la manca d'iniciativa per a millorar (Bolívar, 2006 dins Pérez, 2014: 317). N'exposam alguns exemples:

59) Francina Armengol Socías: «**Hem arribat fins aquí perquè vostès primer varen intentar que els pares elegissin que els seus fills estudiassin en castellà, i com que varen perdre, d'una forma absoluta, ara vénen a imposar això**».

60) Francina Armengol Socías: «[...] **Aquesta és la realitat del que volen fer**. I per això els pares i mares li diuen que no, per això els pares i mares li han dit que no, perquè no volen que els seus fills tinguin un fracàs escolar, no perquè no vulguin anglès, **li ha dit clar tota la comunitat educativa, anglès sí, però així no, president de les Illes Balears, així no; això és una imposició que no es pot aplicar de cap de les maneres**».

61) Francina Armengol Socías: «Què ha fet el Partit Popular durant aquests dos anys? [...] Ara avui vénen a dir-nos que fan feina per als nostres infants, perquè volen que sàpiguen anglès, perquè volen que siguin molt competitius en el futur, perquè volen que no hi hagi fracàs escolar, que no hi hagi abandonament escolar; comencin a entendre [...] Comencin a entendre què és el que provoca fracàs escolar a la nostra comunitat autònoma; què és el que provoca abandonament escolar a la nostra comunitat autònoma; ho provoca una educació que no ha tengut mai cap problema, perquè **no hi havia cap problema, no hi havia cap problema a l'educació de les nostres illes, hi és ara**. Jo li diré el que provocarà el fracàs escolar, que augmentarà i ho mantenc

aquí i ho veurem d'aquí uns anys, augmentarà amb aquesta decisió que imposen vostès a tota la comunitat autònoma de les Illes Balears, **saben què és el que augmentarà aquest fracàs escolar? Que vostès han llevat 120 milions d'euros destinats a educació pública».**

El bàndol del govern, per la seva banda, fa ús d'aquesta estratègia per a atacar la mobilització de la comunitat educativa contra l'aplicació del TIL, i ho fa acusant-los de ser partidistes.

62) Aina Maria Aguiló Garcías: «**La Sra. Bàrbara Galmés va llevar doblers a l'escola pública. On eren les samarretes verdes? On eren? Jo no les veia, no les vaig veure enlloc».**

- Desqualificació a la persona

Tal com apunta Pérez (2014: 326), un dels tipus d'argument fal·laços més utilitzats en els procediments de descortesia verbal és l'*argumentum ad hominem*, fonamentat en l'atac com a mostra de la contraposició i la falta d'acord. En aquest apartat, els atacs es dirigeixen a persones en concret, i, tot i que la majoria es realitzen per referència a la seva funció política, els més agressius són orientats a l'esfera personal i no tant a la professional. Quasi totes les estratègies d'aquest tipus que hem localitzat al debat estan dirigides contra el president del govern, José Ramon Bauzá.

63) Francina Armengol Socías: «[...] el que governa s'ha de seure amb tothom, amb tots els sectors als quals vol representar i sobre els quals vol fer una política molt determinada. **I no fer el que fan, que és posar més foc, més llenya al foc i abandonar les seves funcions**, donar la cara, anar a l'obertura del curs universitari de les Illes Balears i escoltar com el rector li diu: jo vull mitjançar, te vols seure a una taula? **I vostè se'n va per la porta de darrera. Això, president, no és el que es fa si un vol realment fer política per a tota la societat a la qual ha de representar».**

64) Francina Armengol Socías: «Això és una emergència social i exigeix diàleg i generositat, **no d'un president instigador d'un caos**, que no es pot arreglar si no és des del diàleg i des del consens».

65) Francina Armengol Socías: «I no té en compte que hi ha molts centres en aquesta comunitat autònoma que tenen alumnat que no parla ni en català ni en castellà, que el 80% parlen cada un en un idioma diferent; que no tenen mitjans ni per pagar els mínims del seu centre; que vostè ha

pujat les ràtios; ha eliminat els programes de suport, els programes d'atenció a la diversitat, **això és el que ha fet vostè a la nostra educació de la nostra comunitat autònoma, Sr. President del Govern**».

En els fragments que reproduïm a continuació, Barceló qüestiona la competència del president i l'acusa d'estar només motivat per qüestions ideològiques sense tenir en compte els arguments dels tècnics competents. A més, fa una parell de pressuposicions: mostra incredulitat envers les declaracions del president, per la qual cosa pressuposa que són una broma i, mitjançant una pregunta retòrica, que els membres del govern juguen amb l'educació.

66) Gabriel Barceló Milta: «**Després de tots aquests arguments tècnics i professionals, encara creu, Sr. Bauzá, que pot seguir endavant en l'aplicació del TIL? O seguirà sord davant les demandes de tots els professionals?** Vostè va declarar fa uns dies per ràdio: *“El TIL no tiene garantía de éxito, pero si no funciona ya lo dirán las aulas o las urnas, y se quita y ya está”*. **Se quita y ya está? Però quina broma és aquesta, Sr. Bauzá?** I vostès diuen que són els mestres els que juguen amb l'educació?»

A més, l'acusa de ser autoritari i de governar només a favor dels seus propis interessos fins al punt de burlar decisions judicials, i cita veus expertes per a donar suport a la seva argumentació.

67) Gabriel Barceló Milta: «**Una autèntica cacicada, Sr. Bauzá, una mostra d'autoritarisme i una actuació prevaricadora pel fet de voler burlar una decisió judicial contrària als seus interessos particulars.** Fins i tot l'Associació de jutges per la democràcia considera que suposa una **falta de respecte institucional i una reacció inacceptable; el fiscal anticorrupció ho troba un desbarat.** Però vostès no tenen vergonya de res, no s'aturen per res».

Barceló insisteix en aquesta idea, i ataca la imatge positiva del president acusant-lo de fanàtic, incompetent i de governar d'esquena a la ciutadania.

68) Gabriel Barceló Milta: «Tancat al Consolat, com ja li he dit abans, **ha perdut el sentit de la realitat, ha perdut el contacte amb els ciutadans, envoltat únicament d'un reducte d'assessors fanàtics poc preparats.** Han arribat a afirmar que el començament del curs ha estat normal, normal! Vagin a les escoles, escoltin el que els diran els alumnes, els pares, les mares, els mestres i els professors. Només du dos anys de president. **És prest per ja tenir aquesta**

il·luminació d'un senyor que li ha pujat el càrrec al cap i que s'allunya de la realitat d'una manera tan gran i que s'ha d'amagar, que no pot anar als actes públics perquè no vol estar en contacte amb la ciutadania».

Finalment, defensa les actuacions de la comunitat educativa i les contraposa a les actituds del president i la consellera.

69) Gabriel Barceló Milta: «Posicionament cívic que contrasta amb l'**actitud incendiària, irresponsable i allunyada del sentit comú que han mantengut la consellera d'Educació i el president del Govern**».

- Ridiculització

Es tracta d'una *fallacia ad ridiculum* (Sánchez, 2012: 107), una estratègia que, com les anteriors, expressa menyspreu cap al missatge de l'oponent polític en el debat.

En l'exemple que reproduïm a continuació, Aguiló ridiculitza la imatge positiva dels membres de l'oposició qüestionant-ne la intel·ligència.

70) Aina Maria Aguiló Garcías: «Respecte a la forma de la seva implantació, que, repetim, és progressiva, **encara que molts no s'han assabentat**, vostès saben a quants de cursos s'implantarà a un institut? A un sol curs».

En fragment 71, se serveix de la mateixa estratègia mitjançant un argument d'autoritat, que se li hauria d'atribuir pel fet de ser mestra, i posa en dubte la competència dels diputats de l'oposició. Amb tot, però, Aguiló deixa en evidència els pocs arguments i el poc criteri de què disposa el govern per a explicar com s'aplicarà el TIL.

71) Aina Maria Aguiló Garcías: «No té res a veure amb el plurilingüisme. Després, quan tu ja has adquirit la llengua d'aprenentatge, després ja entres dins el plurilingüisme, i el plurilingüisme s'estableix a primer de primària. Que com es fa? **Senyors i senyores diputats, jo comprenc que vostès no siguin professors**, però vull dir que així com vàrem reciclar els alumnes en català també els reciclarem en anglès. Com? Idò amb *power point*, amb moltíssims instruments...

(Algunes rialles)

És que no crec..., **jo entenc que no entenguin aquesta manera de parlar...**

LA SRA. PRESIDENTA: Silenci, per favor.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS:... però tenim moltíssims instruments els professors, els professors tenen moltíssims instruments per poder ensenyar a un alumne i de fet ho fan».

Armengol formula un atac a la imatge negativa del president mitjançant una ordre, i tot seguit ridiculitza la imatge positiva de la consellera recuperant-ne unes declaracions en les quals es reconeixia com a incompetent per a exercir el seu càrrec.

72) Francina Armengol Socias: «I per tant, president, el primer deure que té avui és cessar aquesta consellera, que va dir públicament que d'educació no en sap i ho demostra cada dia».

En el fragment 73 podem veure com també usa aquest recurs per a un doble atac: en primer lloc, a la imatge positiva del president, a qui qualifica de covard i de qui pressuposa una actitud vergonyosa, i, en segon lloc, a la imatge de la diputada Aguiló, referint-se al seu *tweet* en què assegurava que «el idioma catalán en tiempos de Ramón Llull no existía».

73) Francina Armengol Socias: «**A mi em fa vergonya avui, veure'l aquí assegut, arraconat en el seu escó i no donar la cara sobre aquesta tribuna**, que és allà on hem de parlar els polítics.

(Alguns aplaudiments i remor de veus)

I a una diputada que es dedica a insultar i que no coneix ni qui era Ramon Llull jo no li contestaré absolutament res.

(Petita cridòria i alguns aplaudiments)».

En to de burla, recupera les declaracions d'Onofre Ferrer, director general d'Ordenació, Innovació i Formació Professional en aquell moment, qui assegurà que «no passa res si els nins aprenen spanglish» en una reunió amb representants de les directives de tots els centres públics de Menorca.

74) Francina Armengol Socias: «I així es fan les coses, es fan bé. Igual que, per cert, ho fan els seus companys d'Aragó, que són del Partit Popular, i que fan un pla de bilingüisme i que són les escoles les que trien i les que saben amb el seu alumnat com ho poden. I hi ha uns programes específics de formació dels professors perquè donin anglès com toca, i no que ens facin estudiar,

que **fins i tot han tengut la barra de dir-nos que els infants han d'estudiar "spanglish", si saben "spanglish", doncs "spanglish"».**

Aguiló també intenta ridiculitzar l'oposició amb un insult directe. Tot i que els diminutius normalment actuen de mitigadors, en aquest cas augmenten la força il·locutiva de la mofa perquè hi fa tant l'adverbi com el nom que acompanya.

75) Aina Maria Aguiló Garcías: «En definitiva, aquesta recerca una evidència dels beneficis d'usar activitats plurilingües i pluriculturals, i no només pels alumnes, sinó també pels professors. Per tant crec que **estan un poquet retardadets**».

- La repetició en enunciats descortesos

Es tracta d'un procediment mitjançant el qual els interlocutors es valen de recursos basats en la referència constant a un mateix terme. Pérez (2014: 332) observa que de vegades apareixen a l'inici d'enunciats consecutius, en forma d'anàfora, i d'altres mitjançant el suport d'estructures sintàctiques a manera de paral·lelisme. En aquest darrer cas, la repetició es considera col·laborativa, perquè ajuda l'emissor del missatge i també el receptor, com a recordatori del fil conductor del discurs.

76) Francina Armengol Socías: «Ho escoltin bé, senyors del Partit Popular, el decret que avui volen validar és un decret inconstitucional, **perquè** no es justifica en cap cas ni la urgent ni l'extraordinària necessitat que exigeixen l'Estatut d'Autonomia i la Constitució Espanyol, **perquè** regulen un dret fonamental, com és l'educació, i els drets fonamentals estan exclosos de ser regulats per decret llei. **Perquè** l'han dictat per vulnerar o esquivar el contingut d'una resolució judicial, la interlocutòria del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears que suspenia l'aplicació del TIL. **Perquè** vulnera la Llei Orgànica d'Educació que encara és vigent i que obliga que la participació del sector educatiu és clau i necessària en la planificació educativa, i dóna als centres educatius i als consells escolars aquesta decisió».

Com també podem observar en els següents fragments, les repeticions anafòriques intensifiquen l'atac i ajuden a l'argumentació. Armengol, a més, repeteix al llarg de les seves intervencions l'expressió «dèria malaltissa» per a atacar la imatge positiva del president Bauzá. En l'exemple 77, Armengol l'introdueix amb una marca de cortesia mitjançant la qual suavitza l'atac.

77) Francina Armengol Sociás: «És molt fàcil, i em sap greu, però és que és molt fàcil, vostè, **Sr. President, està obsessionat en contra de la llengua pròpia d'aquesta comunitat autònoma, té una dèria malaltissa**».

78) Francina Armengol Sociás: «vostè [...] té una dèria malaltissa que l'ha conduït des que governa a prendre decisions que rompen els consensos mínims d'aquesta comunitat autònoma; **bastava veure** el que varen fer amb la Llei de funció pública, **bastava veure** com varen es organitzar per anar a perseguir les escoles que posaven els llaços; **bastava veure** el que volen fer amb la Llei de símbols, i ara això, Sr. President de les Illes Balears».

79) Francina Armengol Sociás: «Ha hagut de cessar un conseller per prendre aquesta decisió, però és seva, Sr. Bauzá, **perquè és vostè** que té aquesta dèria malaltissa, **perquè és vostè** que posa els seus interessos personals per sobre de tota la comunitat autònoma de les Illes Balears; **perquè és vostè** que pensa que això li fa punts davant els seus de Madrid i l'única obsessió seva és anar-se'n a Madrid, Sr. Bauzá, tots ho sabem en aquesta comunitat autònoma. I està disposat a sacrificar el que és més sagrat, que són els nostres fills i filles, Sr. President».

Barceló, per la seva banda, acusa el govern de dir «animalades», i accentua l'atac amb la repetició. Així mateix, reforça el to acusatori i d'indignació repetint un mitigador congelat, «per favor», que actua com a intensificador.

80) Gabriel Barceló Milta: «[...] i **diuen animalades** com hem sentit aquí avui, que s'obliga els nins a dur camisetes verdes o els directors obliguen a fer vaga els mestres i professors! Però és que s'ho creuen això? Però **com poden dir aquestes animalades, com poden dir aquestes animalades, per favor! Com poden dir aquestes animalades, per favor**».

- La ironia

L'aparició d'aquest recurs en el debat polític respon a una doble intenció: per una banda, permet ocultar la vertadera intenció del missatge i, per una altra, obliga el receptor a inferir el contingut del missatge, cosa que resulta útil per a evitar una possible sanció. És un mecanisme de descortesia perquè sol desqualificar i, sovint, també ridiculitza.

Aguiló ironitza amb el lema de la Plataforma Crida i hi atribueix una connotació negativa, oposant-lo a una actitud dialogant amb la qual ella s'identificaria. Tot seguit, inverteix el significat de «molta pedagogia els veig», donant a entendre que «dialogar» és pedagògic, però «cridar» no.

81) Aina Maria Aguiló Garcías: «**Veig que això de “crida” s’ha posat molt de moda**, no deixar parlar ni dialogar els altres, molt bé, molta pedagogia els veig».

82) Aina Maria Aguiló Garcías: «**No sé si aquesta foto d’un pare amb un al·lot cridant és molt pedagògica, no ho sé jo**».

En el següent fragment, juga amb la polisèmia del terme «estudis»:

83) Aina Maria Aguiló Garcías: «**Volen estudis? No es preocupin, jo els donaré estudis**. Apel aquí al Llibre blanc de la Comissió Europea sobre educació i la formació, *Ensenyar i aprendre*, de l’any 1995. Apel a la guia per al desenvolupament de les polítiques lingüístiques educatives a Europa, de la diversitat lingüística a l’educació plurilingüe 2007. O als informes ELAN del 2010, o a l’*English Next* o l’informe LEA».

Aguiló també usa l’estratègia de la repetició per a culpabilitzar els membres de l’oposició, i conclou la intervenció amb un mitgador congelat intensificat amb el superlatiu que funciona com a ironia, perquè no té com a finalitat agrair, sinó l’acció contrària, i, per tant, transgredeix la màxima de qualitat.

84) Aina Maria Aguiló Garcías: «Els nins rics d’aquestes illes ja fa deu anys que tenen ciències en anglès i no els passa res. I ara en aquest moment ja ho fan en alemany i no passa res, i no passa res. I per culpa de vostès es va aturar el trilingüisme i per culpa de vostès no tothom té accés a un anglès, per culpa de vostès, senyors, **moltíssimes gràcies!**»

Armengol fa referència a la «majoria silenciosa», un terme usat, sobretot, per mandatariis de règims totalitaris per a legitimar-se (per exemple, Franco en feu ús en els darrers anys de la segona part de la dictadura franquista). Mariano Rajoy recuperà aquest terme el 27 de setembre de 2012, en un discurs a la seu de les Nacions Unides, arran de les mobilitzacions del 25 S, per a donar a entendre que totes aquelles persones que no participaven de les protestes demostraven la seva conformitat amb les polítiques del govern que presidia. Bauzá s’avançà a Rajoy, i també s’hi referí en diverses ocasions: l’usà per a defensar-se de les escridassades que rebé, durant el mes de maig de 2012, cada vegada que feia una visita oficial a un poble, i afirmà que "per molt de renou que facin al carrer, allò que preval és la majoria silenciosa de les urnes".

85) Francina Armengol Socías: «Fins i tot **amb majories** absolutes o **silencioses** el que governa s'ha de seure amb tothom, amb tots els sectors als quals vol representar i sobre els quals vol fer una política molt determinada».

- La metàfora

El DIEC defineix la metàfora com la «figura retòrica que consisteix a emprar un mot que expressa literalment una cosa per a expressar-ne una altra que té semblança amb aquella». Tal com explica Pérez (2014: 337), aquests recursos lingüístics no són exactament procediments de descortesia, sinó que són molt freqüents a les tesis de desaprovació i desacord entre els diputats. Dins el debat hem localitzat quatre metàfores, i totes elles contenen una crítica al govern. Es tracta d'unitats lèxiques amb una càrrega pejorativa, «carnisseria jurídica», «cacera de bruixes», «autopista en sentit contrari» i «*manu militari*».

86) Francina Armengol Socías: «En altres paraules, senyors del Partit Popular, **fan una carnisseria jurídica**; sí, sí, orquestrada per un govern que deia que ens havia de donar la seguretat jurídica a les Illes Balears i que ha provocat, a més, el major rebuig de la comunitat educativa mai vist en aquesta comunitat autònoma».

87) Gabriel Barceló Milta: «Un diputat seu fins i tot ha proposat fer llistes amb noms i llinatges dels professors que segons ell juguen amb els alumnes per aconseguir objectius polítics, **una cacera de bruixes en tota regla**».

88) Francina Armengol Socías: «Per tant, Sr. President, el que passarà és que, després de dos anys de retallades i la imposició del TIL, **vostè ha creat una autopista en sentit contrari**, una autopista que condueix a l'abandó escolar i al fracàs escolar a la nostra comunitat autònoma».

89) Francina Armengol Socías: «Els centres són com són, l'educació és molt més complexa del que vostè es pensa; vostè es pensa que des del Consolat, ***manu militari***, amb la seva obsessió, amb la seva dèria que pensa que li dóna punts davant Madrid, perquè això d'aquí ha demostrat que li importa absolutament zero, aquesta és la realitat, que des del Consolat pot definir una política educativa».

- Preguntes de reforç a la contrargumentació

Els enunciats interrogatius en el discurs parlamentari responen a una doble funció: per una banda, el canvi d'entonació que se'n deriva constitueix un reclam d'atenció cap a l'auditori i, per una altra, afavoreix la reordenació d'idees de l'emissor, com també actua de mecanisme persuasiu de suport a l'argumentació (Pérez, 2014: 340).

A continuació, veurem alguns casos en què els enunciats interrogatius apareixen al servei de la descortesia verbal i, per extensió, com a mecanisme persuasiu de contraargumentació: volen posar en evidència afirmacions o propostes del grup adversari. Com Pérez (2014: 340), també hem trobat dos tipus de preguntes: per una banda, aquelles amb les quals es realitza una petició perquè s'aclareixin determinades dades, i, d'aquesta manera, s'insinua que el grup contrari vol ocultar-les o, simplement, que no tenen interès a mencionar-les, en aquest cas, l'enunciat interrogatiu funciona de recordatori; per altra banda, aquelles preguntes que ja contenen la negació de la imminent resposta que, en ocasions, un diputat es respon a si mateix.

En primer lloc, exposarem exemples del primer tipus: les preguntes que serveixen de petició o de recordatori d'informació. En el fragment 90, Armengol exposa les mancances del decret mitjançant una estructura repetitiva de preguntes encapçalades per l'adverbi interrogatiu «com», ja que una de les principals crítiques al TIL fou la seva manera d'aplicar-se:

90) Francina Armengol Sociás: «**Com** poden aprendre els nostres infants anglès amb la titulació de B2, que vostès han fet a corre-cuita, que els professors puguin tenir, Sr. President? **Com** volen vostès que un nin de cinquè de primària, que té deu anys, que té la competència en anglès que té, no la que voldríem que tengués, té la que té, que a partir d'ara li faran les matemàtiques en anglès, i com ho farà aquest alumne? **Com** ho farà per entendre les matemàtiques en anglès? **Com** ho faran el pare i la mare per ajudar-lo? **Com** ho farà el docent que no té la competència en anglès per poder-lo aplicar?»

Tal com es pot observar en el següent fragment, Armengol torna a usar aquest recurs i pressuposa que el govern engana els ciutadans. A continuació, l'estructura interrogativa encapçalada per «Què es pensen...?» serveix d'introducció per a la defensa de la comunitat educativa i del seu descontent generalitzat, mitjançant l'enumeració d'unes dades que considera problemàtiques. Finalment, amb enunciats interrogatius ataca la imatge positiva dels membres del govern acusant-los d'incompetents i qüestionant-ne la credibilitat.

91) Francina Armengol Sociás: «Que poden dir que en tenen 3.000 en anglès, **a qui es pensen que enganen? Què es pensen** que els directors no saben perfectament que no els han enviat el

suport que necessiten? **Que es pensen** que això no ho sabem? **Què es pensen** que els pares no saben que els seus fills no tenen els professors que toca perquè vostès han retallat? Han llevat 1.000 interins i enguany, enguany, començarem el curs escolar, quan comenci, amb 491 professors menys que l'any passat, i amb més de 3.000 alumnes. Això és el que preocupa els mestres i els docents d'aquesta comunitat autònoma, això és el que haurien de resoldre i arreglar vostès envers de crear més problemes a l'educació de les Illes Balears. Han llevat els programes de suport als infants que tenen dificultats; han llevat els programes d'atenció a la diversitat, **saben que aquest és un dels problemes del fracàs escolar? Que som la comunitat autònoma que més immigració hem tengut de tota Espanya de per tots els llocs del món, ho han començat a pensar això? Ho han pensat?**

(Remor de veus)

Saben que hi ha molts centres que tenen aquesta problemàtica i vostès els han llevat els programes d'atenció a la diversitat i que aquests nins no podran agafar el nivell que els pertoca? Saben que això és el que han fet vostès?»

Com ja hem dit, aquesta estratègia també inclou aquells enunciats interrogatius que el mateix emissor respon i que, per tant, serveixen de suport a la contraargumentació. Això és el que fa Barceló en els fragments que reproduïm a continuació, en els quals el procediment d'autoresposta es pot observar molt clarament.

92) Gabriel Barceló Milta: «L'únic argument que tenen és la seva majoria de diputats, l'únic argument que tenen, la seva majoria de diputats. **Sap què va dir la majoria de ciutadans?** Perquè vostè està dient aquests dies que la minoria no es pot imposar a la majoria, ho ha dit així, la minoria no es pot imposar a la majoria. **I de quina majoria parla, Sr. Bauzá? Es refereix a la majoria dels pares que el curs 2012-2013 varen triar lliurement la llengua de l'ensenyament dels seus fills en un 80 %, i que varen votar dues vegades?** La immensa majoria, 80 %, a pública i concertada, volgué continuar amb el model lingüístic actual, votaren el projecte lingüístic del seu centre, triaren el català com a llengua vehicular. Aquesta és la majoria que vostè no vol respectar, que el molesta. El juny de 2013 els pares tornen a ser cridats a una consulta, aproven massivament els projectes lingüístics aprovats pels consells escolars dels centres, més d'un 90 % s'inclina per aplicar el TIL per la via de l'article 20, que ara el deroguen, i salvar així el màxim del model lingüístic vigent. Però vostè, Sr. Bauzá, com que és el rei de les majories, aprova un decret llei que anul·la la via de l'article 20, que és l'opció majoritàriament triada pels pares. **Quin respecte per les majories demostra això? Cap ni un.** Vostès diuen que

els professors i directores han de complir les decisions del Govern, però obvien que la LOE dóna competències al claustre de professors i dóna competències al consell escolar per decidir sobre els aspectes educatius dels centres. **Per què? Perquè el que volen és imposar, un petit sector radical i els seus 34 diputats, volen imposar aquí el que al carrer ningú no vol».**

Barceló aprofita les preguntes per a il·lustrar quin hauria de ser el comportament desitjable del govern, i les respostes per a acusar-ne els membres d'un fet que es pot considerar molt greu: burlar-se de la justícia.

93) Gabriel Barceló Milta: «Davant tot això, **què fan vostès? Davant aquesta interlocutòria del Tribunal Superior de Justícia?** Aprofiten l'oportunitat que els dóna el tribunal per reconsiderar la seva postura equivocada? Aprofiten per seure les parts implicades i cercar el consens? **No, de cap manera. Una fugida endavant, passant per damunt el que diguin els tribunals; aprovam un decret llei per burlar allò que els jutges ordenaven al Govern».**

El següent fragment inclou una pressuposició d'incoherència: els docents són qui han d'aplicar el model i no se'ls té en compte.

94) Gabriel Barceló Milta: «**I qui ha d'aplicar el model de trilingüisme del Govern? Qui? S'ha comptat amb ells? En cap moment».**

- Falsedat en les declaracions de l'adversari

Fins al moment, hem vist estratègies orientades a devaluar la imatge positiva de l'oponent. Un altre d'aquests mecanismes és posar en dubte les afirmacions que fan els interlocutors. Malgrat l'esforç de preservar la pròpia imatge davant possibles sancions, és molt habitual trobar en els debats parlamentaris declaracions directes que acusen els membres del govern o l'oposició de mentir amb les seves promeses o propostes (Blas, 2001: 29). Si partim de la idea que la mentida sempre és conscient, el que es vol ressaltar amb aquest recurs són les males intencions de l'oponent. Es posa en funcionament, doncs, l'*argumentum ad hominem* que consisteix a exercir pressió sobre la persona que argumenta, discutint la credibilitat de l'adversari (Fuentes i Alcaide, 2002: 74).

95) Francina Armengol Socías: «**El Partit Popular ha dit una gran mentida, ha dit que aquest TIL es basa en una programa electoral; això no és cert**, tots hem pogut llegir el seu programa electoral, **no ho diu enlloc, no ho diu enlloc**, l'únic que diu el programa electoral és que la

política educativa es farà en base al consens amb la comunitat educativa, i consens amb la comunitat educativa, ho vegin com ho vulguin veure».

96) Gabriel Barceló Milta: «Ho han acompanyat d'una campanya infame de desprestigi i atac als professors, **malgrat que en el seu programa electoral deien que pretenien donar prestigi al professorat. El que han fet** des del primer dia a través dels seus diputats en el Parlament **ha estat tot el contrari**, persecució».

97) Gabriel Barceló Milta: «Tres directors d'institut de Maó expedientats sense sou i feina per complir la llei, és a dir, per fer cas del que el Consell Escolar, que segons la LOE és qui decideix el projecte lingüístic de centre; uns expedients oberts per raons partidistes, com ho demostra el fet que **la Inspecció educativa ha afirmat que no han participat en la proposta d'obertura d'expedients disciplinaris a directors, desmentint la portaveu del Govern, que havia dit el contrari. Un govern sectari i a la vegada mentider**».

En la següent intervenció Armengol aprofita l'estratègia per a argumentar les deficiències del TIL, com la falta de professors.

98) Francina Armengol Garcías: «Alguns projectes en anglès s'acaben fent en castellà perquè no hi ha professors d'anglès, **malgrat vostès menteixin**, ahir el vaig sentir a la ràdio dir que tothom que necessiti més professors d'anglès, que cridin; bé, idò hi ha molts centres que reclamen: el Joan Miró de Palma fa setmanes que reclama professors d'anglès i li han dit que no, per posar-li un exemple».

Armengol també aprofita la tàctica per a enaltir la imatge del seu partit i acusa el president d'usar el fracàs escolar com a subterfugi per invalidar el que anomena «immersió lingüística». A més, conclou el fragment amb un atac directe a la imatge positiva del president qüestionant-ne la intel·ligència.

99) Francina Armengol Socias: «I després, a sobre, fa una cosa molt més perversa, que és dir que el fracàs escolar de la comunitat autònoma de les Illes Balears, que és molt alt i que és ver, i que vostès quan varen governar el varen deixar en el 40 % i busques, i quan nosaltres vàrem governar va disminuir, Sr. President, i, si no, es miri els números; després **diu que això va lligat a la**

immersió lingüística i això és absolutament fals, pedagògicament no té cap sentit ni un, Sr. President, es miri les dades i crec que ho podrà fins i tot vostè entendre».

Barceló combina aquesta estratègia amb l'acusació directa a la imatge positiva de la consellera.

100) Gabriel Barceló Milta: «I la consellera d'Educació, aquí en el Parlament, jugant al seu **paper manipulador dient que han causat destrosses en un institut, quan saben perfectament que és fals**; així ho han afirmat els professors d'aquest institut. **Tot plegat, miserable**».

A més, també construeix tot un discurs a partir de cinc acusacions d'haver mentit, amb les quals vol desmuntar els arguments del partit del govern respecte del model que plantegen. Ho fa amb un to acusatori que demostra un rotund desacord amb el qual potencia la descortesia verbal. L'acusació de males intencions es reforça amb «i ho saben, que és mentida».

101) Gabriel Barceló Milta: «Els professionals ja li han contestat, **el seu model és ple de mentides. Primera mentida**: els nostres fills aprendran anglès, la gran mentida, i la gran llàstima, també. L'anglès és efectivament una de les assignatures pendents del nostre sistema educatiu, que s'havia començat a redreçar, per exemple, des del programa de seccions europees. Ara aquesta implantació improvisada i no progressiva de l'ensenyament en anglès per part de professors no suficientment preparats i sense recursos ho fa inviable. Hi ha professorat suficientment preparat per impartir classes en anglès; **segona mentida**. El nivell B2 acredita uns coneixements, però no possibilita ni remotament el desenvolupament normal d'un mestre a l'aula en una matèria tècnica. L'objectiu és la modernització i l'excel·lència; **tercera mentida**. Si fos així, la conselleria hauria escoltat els tècnics i professionals de la matèria, els departaments didàctics i la universitat. En comptes d'això, ha dictat una normativa absurda, amb un calendari inassumible, que crea desigualtats i greus distorsions en l'assoliment dels continguts curriculars i, sobretot, en el tractament de les necessitats educatives especials. I si tan preocupats estan per l'excel·lència educativa, no haguessin reduït el pressupost d'educació 150 milions d'euros en dos anys ni haguessin acomiadat 1.000 professors i mestres. S'han acabat les classes particulars en anglès; **quarta mentida**. No només no s'haurà acabat el repàs d'anglès, sinó que ara s'haurà de fer repàs de matemàtiques, de ciències, de filosofia... El fracàs escolar és culpa de la immersió lingüística: **cinquena mentida i de les grosses, i ho saben, que és mentida**. Si realment s'ho

creu vostè, que els nostres fills fracassen en els estudis perquè aprenen en una llengua pròpia d'aquesta terra, només pot ser pel seu fanatisme».

El partit del govern també se serveix d'aquesta estratègia. Aguiló justifica el model d'implantació del TIL i acusa l'oposició de mentir. Accentua la petició amb un mitigador congelat «per favor» que actua com a intensificador. En l'exemple 103 intenta argumentar el seu atac i es refereix a un titular d'un diari com a veu experta que legitima la seva posició.

102) Aina Maria Aguiló Garcías: «El B2 és el que es demana a nivell europeu. Però és que d'aquests 570 professors ja molts d'ells han fet seccions europees, i ja molts d'ells no només tenen el B2, sinó que tenen molt més i que són professors d'anglès. Ho entenen, ho comprenen això? **No diguin més mentides, per favor, no inventin coses, no inventin coses**».

103) Aina Maria Aguiló Garcías: «Una altra cosa...

LA SRA. PRESIDENTA: Vagi acabant, diputada.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS: Ja acab. **Perquè s'adonin de les mentides que diu l'oposició**, jo aquí tenc una notícia d'*El País*, ...

(*Remor de veus*)

“*Cataluña a la cabeza en fracaso y abandono escolar*”.

(*Remor de veus i se sent de fons una veu que diu “mentida”*)

Això ho posa *El País*, ...

LA SRA. PRESIDENTA: Sr. Diputat.

LA SRA. AGUILÓ I GARCÍAS: Això ho posa *El País*».

- Ordres directes

La majoria de les estratègies de descortesia verbal vistes fins ara estan orientades a la imatge positiva de l'oponent, amb l'objectiu de qüestionar-ne la feina i les polítiques que duen a terme. En aquesta part de l'anàlisi, ens centrarem en els AAI negativa de l'adversari. L'estratègia més usada és l'ús de l'imperatiu per a construir ordres directes.

104) Aina Maria Aguiló Garcías: «Si vostès estan a favor del fons de l'assumpte, **votin** a consciència i d'acord amb els seus companys d'Andalusia i d'acord amb les directrius europees».

105) Gabriel Barceló Milta: «I si no vol escoltar el que deim els partits de l'oposició **com a mínim escolti el que li diuen**, ni que sigui tímidament i amb la boca petita, **els seus propis batles**, que és el mateix que li està demanant tota al comunitat educativa, la Cambra de Comerç, la universitat, el mateix bisbe... **Deixi de donar l'esquena a la gent**. En altres ocasions el seu govern ha rectificat decisions, Sr. Bauzá. [...] **Idò faci una vegada més una passa enrere, assumeixi** que un canvi de model educatiu no es pot fer amb tota la comunitat educativa en contra. **Assumeixi** que s'ha equivocat... **Dialoguin i arribin a un acord**, és la seva responsabilitat i la seva obligació. Si no haurem d'arribar a la conclusió que ha deixat de ser el president de tots els mallorquins, menorquins, eivissencs i formenterers i només ho és dels simpatitzants del minoritari Círculo Balear [...] i si és així, si és així, val més que **parteixi del càrrec**».

106) Francina Armengol Socías: «I **té l'obligació**, president, de reconduir el procés que exigeix esforços de tothom, però primer de tot els exigeix de la persona que lidera el Govern de les Illes Balears, i és vostè, Sr. José Ramón Bauzá».

També trobam enunciats imperatius negatius amb l'objectiu de persuadir el govern que actuï segons les conviccions dels oponents.

107) Francina Armengol Socías: «Sr. President, vostè és el responsable, **posi seny, no validi aquest TIL, convoqui reunions de diàleg** ja, perquè si no, president [...], Seguirem lluitant i diumenge serem molts, com més millor, perquè no estam disposats a perdre-ho tot».

108) Francina Armengol Socías: «I després diuen dels abandonaments escolars d'aquesta comunitat autònoma, per favor, és ver que són alts, el 30 %, però és que a Catalunya és el 24, li agradi o no li agradi i el País Basc és el darrer, els agradi o no els agradi. I **no ho enfoquin en qüestió de llengua**, que no és qüestió de llengua, és qüestió de com invertim en l'educació pública perquè sigui de qualitat, això és del que hauríem de parlar».

109) Gabriel Barceló Milta: «Miri, Sr. Bauzá, **no faci experiments amb els nostres fills**».

En l'exemple que reproduïm a continuació, Armengol es dirigeix directament a Aina Maria Aguiló i li crida l'atenció. Intensifica l'ordre amb una repetició.

110) Francina Armengol Socias: «Vull parlar d'allò que és important, que és l'educació de la nostra comunitat autònoma, i vull començar dient el que ha fet el Partit Popular durant aquests dos anys.

(Remor de veus)

Ja està bé, **escolti, que li convé**, Sra. Aguiló. **Escolti, que li convé**. Mirin...»

7. CONCLUSIONS

El debat parlamentari ocorre en un context en el qual té gran pes el formalisme cerimonial del reglament. Les marques de cortesia predominants, de fet, són les que responen a les regles internes amb què es gestiona el debat i que pertanyen al domini de l'anomenada cortesia convencional: les formes d'agraïment ritualitzades que inicien i tanquen les intervencions. En general, hem pogut observar que es compleixen amb rigor.

No obstant això, en la majoria dels casos no s'han respectat els temps de les intervencions estipulats en el debat, per la qual cosa els diputats han hagut de ser interromputs per la presidenta de la cambra, qui els ha retirat la paraula. En altres ocasions, la presidenta també ha intervingut perquè hi ha hagut interrupcions del discurs del diputat que tenia la paraula, un acte descortès mitjançant el qual es vulnera l'obligació de silenci dels oients durant les intervencions.

Amb tot, també hem vist que els procediments de descortesia abunden per sobre dels de cortesia. Aquesta dinàmica respon al fet que el Parlament és un escenari on els diferents grups parlamentaris competeixen pel poder, però, a més, cal tenir en compte que el debat que analitzam tractà un tema molt polèmic que despertà interès en una part important de la societat, cosa que agreujà el caràcter violent de les intervencions entre el govern i l'oposició.

No obstant això, els polítics intenten equilibrar els atacs amb marques de cortesia, tot i que pensam que per les característiques del context responen més a la protecció de la pròpia imatge i a la intensificació de la força argumentativa per a seduir l'audiència que no a la protecció de les imatges dels oponents.

Hem pogut observar, tal com exposa Márquez (2012: 189) que el polític es dirigeix a l'audiència des de dos camps: des del racional, que se sustenta amb l'aportació de dades objectives i de veus expertes, i des del camp de les emocions, amb elements de discurs repetit, metàfores, símls i altres figures retòriques, sempre perseguint el mateix objectiu: aconseguir l'adhesió de l'audiència i refutar la posició contrària.

Mitjançant les estratègies que usen els intervinents podem veure clarament els papers d'antagonistes que assumeixen el govern i l'oposició. Així, mentre que els membres del govern i el grup parlamentari que hi dóna suport defensen la seva gestió, presenten les seves propostes i es defensen dels atacs, els diputats de l'oposició acusen, demanen explicacions i tenen com a objectiu denigrar el govern mitjançant atacs, en molts de casos directes.

La descortesia, doncs, sembla que queda legitimada per part de l'oposició, i com que és el que se n'espera, els efectes dels mecanismes de descortesia hi queden relativitzats: el que en un altre context suposaria un atac frontal a la imatge del receptor, al debat parlamentari s'accepta com a part de les regles del joc (Fuentes, 2013). A més, cal tenir en compte que la comunicació en el debat parlamentari no es pot interrompre malgrat que es vulnerin les màximes conversacionals, perquè es tracta de relacions interactives fixades convencionalment. Santiago (2009) arriba a afirmar que «la propia naturaleza del lenguaje político es, en parte, absolutamente descortés».

Les estratègies més usades pels membres del bàndol del govern són les que estan orientades a enaltir la pròpia imatge davant els atacs de l'oposició. Malgrat això, aquests mecanismes han variat depenent dels intervinents: mentre que Joana Maria Camps basà la seva intervenció en la justificació de les actuacions i propostes del seu grup parlamentari mantenint un to cortès, Aina Maria Aguiló optà per l'atac a la imatge de l'adversari amb un discurs de to agressiu com a mecanisme d'enaltiment i reparació de la pròpia imatge.

Pel que fa als membres de l'oposició, podríem dir que tant les intervencions de Francina Armengol com les de Gabriel Barceló estan farcides d'AAI dirigits al govern, però especialment al president, José Ramón Bauzá. Convé destacar que fou un president envoltat constantment de polèmica que governà seguint sobretot els seus propis designis i ignorant, fins i tot, les crítiques internes del seu partit. Així doncs, podem entendre que l'actitud de l'oposició s'adequà al context de crispació que generà tant la manera de governar de l'expresident com l'oposició ferma a la proposta del TIL, objecte del debat.

I no només això, sinó que els esdeveniments posteriors han avalat la bonesa de l'estratègia, que atesa la composició del Parlament de les Illes Balears d'aleshores no podia tenir altre objectiu que enfervorir els ciutadans a favor d'un canvi de govern. Aquesta estratègia és visible en totes les mostres de discurs analitzades i es constitueix en el veritable eix del debat estudiat.

8. REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

Austin, John L. 1962. *How to do things with words*. Harvard University Press. Cambridge.

Bitonte, María Elena; Dumm, Zelma. 2007. «El discurso parlamentario: ¿diálogo en la torre de Babel?». Dins R. Marafioti (ed.), *Parlamentos. Teoría de la argumentación y debate parlamentario*. Biblos. Buenos Aires. 169-195.

Blas, José Luis. 2001. «'No diga chorradas...' La descortesía en el debate político cara a cara. Una aproximación pragma-variacionista». *Oralia* 4. 9-45.

Brenes, Ester. 2012a. «Género, discurso político y descortesía verbal. Análisis de la influencia de la variante sexo en el Parlamento Andaluz». *Philologia hispalensis* 26. 59-77.

— 2012b. «El discurso de los parlamentarios y parlamentarias andaluces. Análisis pragmanlingüístico de la ironía verbal». *Discurso y sociedad* 6. 79-97.

Cabedo, Adrián. 2009. «Análisis y revisión del sarcasmo y la lítote: propuesta desde la Teoría de la Relevancia». *Boletín de Filología* 44. 11-38.

Calsamiglia, Helena; Tusón, Amparo. 1999. *Las cosas del decir. Manual de análisis del discurso*. Ariel. Barcelona.

Cantos, Margarita. 2014. *Análisis de la modalización y la cortesía en el debate parlamentario*. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona.

Culpeper, Jonathan. 1996. «Towards an anatomy of impoliteness». *Journal of Pragmatics* 25. 349-367.

Diari de Balears. <http://dbalears.cat/actualitat/balears/mes-200-persones-esperen-bauza-pobla.html>.

Fernández, Francisco. 2008. «Los debates Zapatero/vs/Rajoy: claves discursivas de una victoria». *Linred, Lingüística en la Red* 6. 1-37.

— 2009. «(Des)cortesía y pugna dialéctica en el debate político electoral». *Oralia* 12. 267-304.

Fuentes, Catalina. 2013. «Argumentación, (des)cortesía y género en el discurso parlamentario». *Tonos digital: Revista electrónica de estudios filológicos* 25.

Fuentes, Catalina; Alcaide, Esperanza. 2002. *Mecanismos lingüísticos de la persuasión*. Arco/Libro. Madrid.

Garrido, Camino. 2006. «Procedimientos para la cortesía en la conversación coloquial en español». *Revista de estudios culturales de la Universidad Jaime I. Cultura, Lenguaje y representación* 3. 57-71.

Grice, Paul. 1975. «Logic and conversation». Dins Cole, P; Morgan, J. *Syntax and semantics. 3: Speech acts*. Academic Press. Nova York. 41-58.

Haverkate, Henk. 1985. «La ironía verbal: un análisis pragmanlingüístico». *Revista española de lingüística* 15. 343-392.

Hernández, Nieves. 2006. «Cortesía y oscilación de la imagen social en un debate televisivo». Dins Murillo, J. (ed.). *Actas del II Coloquio Internacional del Programa EDICE: Actos de habla y cortesía en distintas variedades del español: Perspectivas teóricas y metodológicas*. Universidad de Costa Rica. 37-54.

Hidalgo, Antonio. 2011. «En torno a la (des)cortesía verbal y al papel modalizador de la entonación en español». Dins C. Fuentes, E. Alcaide y E. Brenes (eds.) *Aproximaciones a la (des)cortesía verbal en español*. Peter Lang. Berlin. 27-74.

Igualada, Dolores A. 2008. «Mujeres en el Congreso de los Diputados. Estrategias de imagen en el discurso parlamentario femenino (primera legislatura)». Dins Briz, A. Et al (eds.). *Actas del III Coloquio Internacional del Programa EDICE: Cortesía y conversación: de lo escrito a lo oral*. Universitat de València. 240-253.

Kerbrat-Orecchioni, Catherine. 2004. «¿Es universal la cortesía?». Dins Bravo, D; Briz, A. (eds.). *Pragmática sociocultural: estudios sobre el discurso de cortesía en español*. Ariel. Barcelona. 39-53.

Leech, Geoffrey. 1983. *Principles of Pragmatics*. Longman. London.

Márquez, María. 2012. «La paradoja de la atenuación en el discurso político. Su funcionalidad argumentativa en las interpelaciones de parlamentarias y parlamentarios andaluces». *Discurso & sociedad* 6. 187-215.

Payrató, Lluís. 2010. *Pragmàtica, discurs i llengua oral: introducció a l'anàlisi funcional dels textos*. UOC. Barcelona.

Pérez, Encarnación. 2014. *Deixis social y (des)cortesía verbal como estrategias argumentativas. Análisis discursivo del debate político desde un enfoque sociopragmático*. Universitat de Múrcia.

Reyes, Graciela. 1990. *La pragmática lingüística. El estudio del uso del lenguaje*. Editorial Montesinos. Barcelona.

Ridao, Susana. 2009. «Y es que usted cambia de criterio cada cuarto de hora: las estrategias de (des)cortesía en los debates electorales españoles de 2008». *Linred, Lingüística en la Red* 7. 1-19.

Sánchez, Fernando. 2005. «La cortesía lingüística en el «debate parlamentario». Análisis de un corpus de diarios de sesiones». *Interlingüística* 16. 997-1009.

— 2012. *Retórica parlamentaria española*. Síntesis. Madrid.

Santiago, Javier. 2009. «Cortesía y descortesía. Pragmática y discurso político». Dins *La lingüística como reto epistemológico y como acción social*. Arco Libros. Madrid. 981-991.

Searle, John R. 1969. *Speech acts. An essay in the philosophy of language*. Cambridge University Press. Cambridge.

Wilson, Deirdre; Sperber, Dan. 2004. «La teoría de la relevancia». *Revista de Investigación Lingüística* 7. 233-282.

Yanguas, Luis. 2006. *La ironía verbal en el aula de ELE: una aplicación práctica a través de los textos escritos*. Memòria del Màster en ensenjanza del español como lengua extranjera Instituto Cervantes. UIMP.